

11.11.11

VECHT MEE TEGEN ONRECHT

B A S I S D O S S I E R
CAMPAGNE MIGRATIE

INHOUD

INHOUDSTAFEL	2
VOORWOORD	4
WOORDENLIJST	6
1. OVERAL EN VAN ALLE TIJDEN	8
1.1 MIGRATIE IS TIJDLOOS	9
1.2 MIGRATIE IN BELGIË	9
1.3 MIGRATIE WERELDWIJD	10
1.4 MIGRATIE IN DE MEDIA	12
2. OORZAKEN	14
2.1 ONGELIJKHEID	15
2.2 OORLOG EN CONFLICT	15
2.3 POLITIEKE SPANNINGEN, MENSENRECHTEN- SCHENDINGEN EN VERVOLGING	17
2.4 ONTGINNING VAN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN	17
2.5 KLIMAATVERANDERING EN MILIEUDEGRADATIE	19
2.6 ONGELIJKHEID TUSSEN MANNEN EN VROUWEN	21
3. KANSSEN EN UITDAGINGEN	24
3.1 IN DE BESTEMMINGSLANDEN	25
3.2 IN DE HERKOMSTLANDEN	29
4. BELEID	32
4.1 DE EUROPESE TOTAALAANPAK	33
4.2 DE EXTERNALISERING VAN HET MIGRATIEBELEID	34
4.3 AAN DE GRENZEN VAN EUROPA	38
4.4 BELGIË	42
5. NAAR EEN RECHTVAARDIG MIGRATIEBELEID	48
5.1 MIGRATIERECHTVAARDIGHEID	49
5.2 POLITIEKE AANBEVELINGEN	49

COLOFON

Redactie:	Politieke werkgroep campagne migratie
Coördinatie:	Flor Didden en Cécile Vanderstappen
Eindredactie:	Marieke Bastiaens
Layout:	Bart Missotten
Concept:	Absoluut.be
Coverfoto:	Keoma Zec

Voorwoord

“Het Europese migratiebeleid is misdadig, dom en onmenselijk. We verplaatsen goederen, geld, diensten en informatie ongelimiteerd over grenzen. Mensen onderwerpen we aan mensensmokkel, illegale arbeid en uitbuiting. Ik heb mijn leven lang tegen illegaliteit en misdaad gevochten, en nu moet ik dat verdedigen uit naam van Europa? No way! ?”

Leoluca Orlando, de burgemeester van Palermo werd een held in Italië door zijn succesvolle strijd tegen de maffia. Vandaag vecht hij voor de rechten van de migranten die dagelijks aankomen in de haven van zijn stad. Orlando is radicaal in zijn strijd. Hij pleit voor de onbeperkte vrijheid van beweging. Maar hij legt wel de vinger op de wonde: de kosten van een falend migratiebeleid. Europa zette een migratiebeleid op met als rode draad mensen in nood zo ver mogelijk van ons weg te houden. Dat gebeurt in de eerste plaats met hekken en muren: ondertussen meer dan 1.200 km voor meer dan 500 miljoen euro. In het buitenland sluit Europa schimmige deals met bedenkelijke regimes om de migranten daar te houden in ruil voor ontwikkelingsgeld.

Van Australië over Kenia tot Turkije en Hongarije, overal worden de rechten van vluchtelingen en andere migranten op flagrante wijze geschonden. Mannen, vrouwen en kinderen moeten honderden kilometers afleggen op hun zoektocht naar bescherming. Een klein deel ervan maakt de gevaarlijke reis naar Europa. Dit jaar verdronken al meer dan 150 kinderen op de Middellandse Zee. Miljoenen mensen zitten jarenlang vast in ondergefinancierde tentenkampen in arme landen zonder toegang tot basisvoorzieningen en enig perspectief op een betere toekomst.

Slachtoffers van chronische conflicten, de gevolgen van klimaatverandering, toenemende ongelijkheid en ander onrecht worden gedwongen om verdere beproevingen te doorstaan. Dat ook Europa een deel van de verantwoordelijkheid draagt in een aantal van die oorzaken, daarover spreken we liever niet. Des te meer over de gevaren die vluchtelingen en andere migranten met zich meebrengen voor onze veiligheid, waarden en normen. We stellen met lede ogen vast dat ook traditionele partijen in hun discours over migranten steeds dichter komen bij wat we vroeger extreem noemden. Migrant als zondebok voor al wat misloopt.

Daarbij vergeten ze dat de terreur van groepen als IS de reden is waarom een groot deel van die mensen moet vluchten en dat zij net naar Europa komen voor ‘onze’ waarden als democratie, vrijheid en respect voor mensenrechten. Onderzoek van de Duitse overheidsdienst voor migratie toont aan dat vluchtelingen hoger scoren op democratische waarden dan de Duitse burgers zelf.

Eerder dan de migranten is het de EU zelf die haar fundamentele waarden ondermijnt met een onmenselijk beleid. Een ander migratiebeleid is nochtans mogelijk. We kunnen en moeten beter doen. Een groeiende groep van mensen stapt niet in de val van de angst en de verdeeldheid. De ‘Gastvrije Gemeente’ campagne die initiatieven voor vluchtelingen en asielzoekers in de kijker zet registreerde dit jaar meer initiatieven dan ooit tevoren. Duizenden mensen geven zelf vorm aan de open samenleving morgen.

Samen met een brede groep campagnepartners voert 11.11.11 een jaar lang campagne voor een rechtvaardig migratiebeleid. Een verbindend beleid dat inzet op de kansen die migratie biedt. Zoals dit dossier aantoont zijn die er wel degelijk. Kansen voor ons land en voor de ontwikkeling van de landen van herkomst. We doen dat op basis van feiten, dossiers, cijfers en de kernwaarden van onze beweging: mensenrechten en internationale solidariteit. In 2015 keurden de wereldleiders de Sustainable Development Goals goed. Plechtig beloofden ze “to leave no one behind”. Tijd om die belofte waar te maken. Ook voor vluchtelingen en andere migranten.

Bogdan Vanden Berghe
Algemeen directeur 11.11.11

11.11.11

VECHT MEE TEGEN ONRECHT

WOORDENLIJST

11.11.11

Wanneer mensen spreken over migratie gebruiken ze begrippen als 'migrant', 'asielzoeker' en 'vluchteling' vaak door elkaar. Vaak zonder het te beseffen gooien ze termen die een verschillende betekenis hebben op één hoop. Maar om het debat op een correcte manier te voeren, is het belangrijk om de juiste woorden te gebruiken.

Migrant: persoon die, om welke reden ook, zijn land van herkomst verlaten heeft. Zijn vertrek kan dus zowel noodgedwongen als vrijwillig zijn.

Emigratie: zijn herkomstland of -gebied verlaten om zich in een ander land of gebied te vestigen.

Immigratie: een ander land of gebied binnengaan om zich daar te vestigen

Vluchteling: persoon die zijn land van herkomst verlaten heeft omdat zijn leven of persoonlijke veiligheid er in gevaar is door vervolging omwille van etnische afkomst, religie, nationaliteit, politieke overtuiging of deel uitmaken van een bepaalde sociale groep. De status van vluchteling wordt toegekend op basis van het VN-Vluchtelingenverdrag.

Subsidiare bescherming: Onder het VN-Vluchtelingenverdrag valt geen bescherming voor oorlog of burgeroorlog, foltering of onmenselijke behandeling en doodstraf of executie. Personen die om één van deze redenen niet terug kunnen naar hun thuisland, krijgen de status van subsidiare bescherming.

Asielzoeker: persoon die subsidiare bescherming aanvraagt of asiel op grond van het Vluchtelingenverdrag. Zolang het onderzoek van de asielaanvraag loopt, blijft hij asielzoeker.

Interne migratie: migratie binnen een land van herkomst, zowel noodgedwongen als vrijwillig.

Intern ontheemde: persoon die zijn thuis ontvlucht is om dezelfde redenen als vluchtelingen en subsidiair beschermen (geweld, oorlog, vervolging, ramp), maar die binnen de grenzen van zijn land verblijft.

Klimaatontheemde: persoon die zijn thuis ontvlucht is omwille van klimaatgerelateerde redenen. Weerfenomenen en klimaatverandering vallen niet onder het VN-Vluchtelingenverdrag. Een 'klimaatvluchteling' of 'klimaatontheemde' bestaat dus juridisch gezien niet

Diaspora: mensen, gemeenschappen of verenigingen die hun land verlaten hebben en relaties onderhouden met het herkomstland, en hun nageslacht

Persoon zonder wettig verblijf: persoon die op het Belgische grondgebied verblijft, maar nog niet of niet meer over een verblijfstitel beschikt. Daar kunnen verschillende redenen voor zijn. De migrant kan tijdelijk met een geldige verblijfstitel in België verbleven hebben, bv. als student, en gebleven zijn nadat die verviel. Of hij heeft nooit een visum of verblijfstitel aangevraagd of toegekend gekregen. We kiezen er consequent voor om deze neutrale en juridisch correcte term te gebruiken. De term 'illegaal' gebruiken we niet. Dit is immers een gekleurde, politiek geladen term die kwetsbare mensen ontmenselijkt en stigmatiseert.¹

¹ PICUM, Words Matter Campaign http://picum.org/picum.org/uploads/file/TerminologyLeaflet_reprint_FINAL.pdf

1

Overal
en van
alle tijden

1.1 Migratie is tijdloos

Zo lang als er mensen zijn, is er migratie. Meer dan 200.000 jaar geleden verschenen de eerste mensen in Oost-Afrika. Later verspreidden ze zich in verschillende bewegingen naar Europa en de rest van de wereld. Waarom ze dat juist deden is niet duidelijk, maar wetenschappers gaan ervan uit dat de toenemende droogte in Afrika en de voedselschaarste die daaruit voortvloeide een belangrijke rol speelden. Recent onderzoek koppelt verschillende opeenvolgende migratiebewegingen uit Afrika aan klimaatveranderingen.²

Ook wanneer de mens was overgeschakeld naar een sedentaire levenswijze, stopte de migratie niet. In Europa verspreidden Keltische stammen zich over de rest van het continent. Nadien volgde de kolonisatie door de Romeinen en later, op grotere schaal, kwamen de Germanen. Vanaf de zestiende eeuw bracht de ontdekking van nieuwe gebieden enorme hoeveelheden mensen in beweging. Miljoenen Europeanen emigreerden naar de nieuwe kolonies om daar een nieuw leven op te bouwen. De grootste migratiebeweging uit de geschiedenis was die van Europa naar Noord-Amerika in de tweede helft van de negentiende eeuw. Deze piek wordt gelinkt aan Europese misoogsten (de Ierse hongersnood of potato famine) en toenemende verarming, ook in Vlaanderen.³

Het is duidelijk dat migratie tijdloos is en ook in de toekomst een

belangrijke rol zal spelen. Volgens biologen is de voortdurende zoektocht van mensen naar goede plaatsen om te leven een essentieel onderdeel van het succes van de soort. Zonder migratie was de mensheid wellicht al lang uitgestorven.⁴

De Wereldbank en het Internationaal Muntfonds (IMF) voorspellen tijdens de volgende decennia dan ook een grootschalige migratie van arme naar rijkere regio's. Dit brengt uitdagingen met zich mee, maar met de juiste beleidsmaatregelen op nationaal en internationaal niveau biedt het volgens de organisaties ook enorme mogelijkheden in de strijd tegen armoede en ongelijkheid.⁵

1.2 Migratie in België

1.2.1 BEGIN NEGENTIENDE EEUW

Tot vlak na de Eerste Wereldoorlog was België vooral een emigratieland. Het aantal mensen dat ons land verliet, was groter dan het aantal buitenlanders dat naar hier kwam. Honderdduizenden Belgen zijn in de loop van de geschiedenis weggetrokken. Soms naar verre oorden, maar vaker naar de ons omringende landen. In de negentiende en het begin van de twintigste eeuw kende vooral de emigratie naar Noord-Amerika een forse stijging. Later dreven de twee wereldoorlogen enorm veel mensen naar onze buurlanden. Bij de Duitse inval in 1914, bijvoorbeeld, namen ongeveer anderhalf miljoen Belgen de benen. Op enkele weken tijd verliet bijna een vijfde van de hele bevolking het Belgische grondgebied. Velen kwamen na de oorlog wel terug.⁶

⁴ Knack, Draulans D., De ingebakken neiging om te verhuizen: niemand kan migratie stoppen, 18 november 2016

⁵ Wereldbank, IMF, Global Monitoring Report 2015/2016, <http://www.worldbank.org/en/publication/global-monitoring-report>

⁶ Myria, Pedagogisch dossier: Wereldburgers, De geschiedenis van onze migraties, december 2015

Vanaf de jaren 50 en 60 kwam een sterke arbeidsmigratie naar België op gang. Maar ook voordien was er al sprake van bescheiden migratie van arbeidsmigranten. Eind jaren twintig werkten al enkele duizenden Noord-Afrikanen, Duitsers, Polen en Hongaren in de Belgische mijnbekkens. De komst van buitenlandse arbeiders viel echter sterk terug na de beurscrash van 1929.⁷

“IN 1914 VLUCHTTE BIJNA EEN VIJFDE VAN DE BELGEN WEG”

1.2.2 BLOEIENDE JAREN VIJFTIG

De economische groei van de jaren vijftig bracht een ongeziene toename van de vraag naar arbeidskrachten met zich mee. Net als andere Europese landen ving België die op door buitenlandse arbeiders te rekruteren. In 1946 al sloot België met Italië een verdrag over de immigratie van arbeiders. Dit liep tot in 1956, toen de Italiaanse regering besliste om de arbeidsmigratie naar België stop te zetten door de mijnramp in Marcinelle. In de jaren zestig volgden verdragen met Turkije en Marokko. Tussen 1961 en 1966 werden meer dan 130.000 werkvergunningen toegekend. Arbeiders konden bovendien hun vrouwen en kinderen meenemen. België kon op die manier zijn noden op de arbeidsmarkt invullen, maar ook Turkije en Marokko hadden baat bij de overeenkomst. Zij hadden te kampen met grote werkloosheid en rekenden op het geld dat via de arbeidsmigranten zou terugstromen. Na de

<http://www.myria.be/files/Wereldburgers-DOSSIER.pdf>, <http://www.myria.be/files/Wereldburgers-DOS-SIER.pdf>

⁷ Myria, België-Marokko 50 jaar migratie, 2014.

² Nature, Timmerman A. & Friedrich T, Late Pleistocene climate drivers of early human migration, oktober 2016, <http://www.nature.com/nature/journal/v538/n7623/full/nature19365.html>

³ Nick Deschacht, Rural crisis and rural exodus? Local migration dynamics during the crisis of the 1840s in Flanders (Belgium), februari 2014, <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/476265/2/deschacht+winter+EEH.pdf>

onafhankelijkheid van Congo in de jaren zestig kwam ook een belangrijke migratiestroom vanuit dit land naar België op gang. Jaarlijks vonden tussen de 1.000 en de 2.000 Congolezen hun weg naar België.

De oliecrisis in 1973 maakte een einde aan het economische optimisme van de jaren zestig. De werkloosheid nam toe en België laste in 1974 een migratiestop in. Vanaf dan konden mensen enkel nog via familiehereniging en asiel een recht op verblijf bekomen. Voor gewone arbeiders van buiten Europa werd het zo goed als onmogelijk om een werkvergunning te krijgen. Uit die landen kwam echter een sterke irreguliere migratie tot stand.⁸ Verschillende regularisatiecampagnes in de jaren 2000 maakten die zichtbaar. Tijdens de campagne van 2009, bijvoorbeeld, werden maar liefst 70.482 aanvragen ingediend.⁹

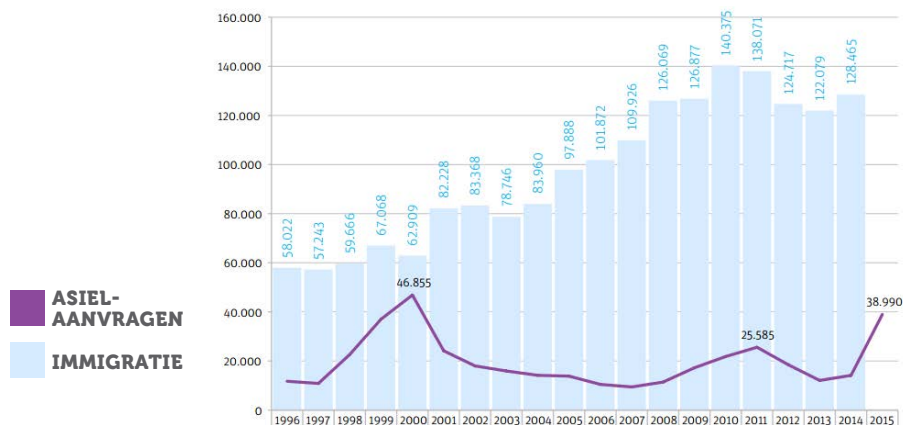
1.2.3 EMIGRATIE WORDT IMMIGRATIE

Sinds het midden van de jaren tachtig komen er meer mensen naar België dan dat er weggaan. Ons land is vandaag dus vooral een immigratieland. Tussen 1985 en 2014 verdrievoudigde het aantal nieuwkomers volgens een tendens die schommelde over de jaren heen. Als we kijken naar de meest recente data, zien we vanaf 2010 een afname van de immigratie gedurende drie opeenvolgende jaren. In 2014 kwam er terug een lichte stijging. Dat jaar werden 128.465 immigraties geregistreerd, tegenover 122.079 in 2013 (+ 5%). Voor

⁸ Myria, De geschiedenis van onze migraties, december 2015. <http://www.myria.be/files/Wereldburgers-DOSSIER.pdf>.

⁹ MO*, Torremans G., Zes jaar na regularisatiecampagne wachten nog veel aanvragen op behandeling, november 2015, <http://www.mo.be/analyse/de-regularisatiecampagne-van-2015-heeft-structureel-niets-opgelost>

IMMIGRATIE EN ASIEL IN BELGIË - 1996-2015

de legale migraties naar België in 2014 waren Roemenië, Frankrijk en Nederland de belangrijkste landen van herkomst. Ook het aantal emigraties is, vooral sinds het jaar 2000, duidelijk gestegen.¹⁰ Ruim 36.000 Belgen verlieten België in 2016, gemiddeld bijna honderd per dag. Ze emigreerden voornamelijk om economische redenen.¹¹

1.2.4 NIEUWE REALITEIT

Volgens de officiële cijfers wonen vandaag in ons land iets meer dan één miljoen 'vreemdelingen' – de officiële term voor inwoners zonder Belgisch paspoort. Dat is net geen 10% van de bevolking. De etnisch-culturele diversiteit is echter groter dan uit die nationaliteitscijfers blijkt. Vele mensen die zich in de tweede helft van de twintigste eeuw of in het begin van dit millennium vestigden in ons land, hebben ondertussen de Belgische nationaliteit. De als vreemdeling geboren bevolking bedraagt 2.206.259 personen. Dat is 20% van de 11.209.044 inwoners van België. De voorbije decennia groeiden vooral grote steden als Brussel en Antwerpen uit

tot aantrekkingspolen voor migranten. De diversiteit is er – net als in veel andere Europese steden – veel groter dan het landelijke gemiddelde.¹² Deze 'superdiversiteit' impliceert dat iedereen, de bevolking, de maatschappij, maar ook het beleid rekening moet houden met een fundamenteel nieuwe realiteit.

In het publieke debat wordt vooral naar het aandeel van asiel binnen de migratie naar België gekeken. Zo, gaat het meestal over vluchtelingen en het aantal asielaanvragen in België. Toch is asiel slechts één vorm van migratie en zijn de asielzoekers een minderheid van het totale aantal migranten naar België. In 2015 dienden in België 38.990 personen een eerste asielaanvraag in. Dat is meer dan het dubbele van 2014, maar nog steeds minder dan in het jaar 2000, toen vooral conflicten in de Balkan en instabiliteit in Oost-Europa veel mensen naar België leidden.¹³ In 2016 dienden 18.710 personen een asielaanvraag in, een halvering ten opzichte van 2015.¹⁴

¹² Myria, Migratie in cijfers en in rechten 2016, mei 2016, http://www.myria.be/files/Migratie2016-Focus-2000_vs_2015.pdf

¹³ Idem.

¹⁴ CGVS, Asielstatistieken-Overzicht 2016, <http://www.cgvs.be/nl/actueel/asielstatistieken-overzicht-2016>

A close-up photograph of three children laughing joyfully. The child on the left has pink and white face paint. The child in the middle has orange and black face paint. The child on the right is wearing a brown knitted hat. They are all smiling broadly, showing their teeth. The background is bright and out of focus.

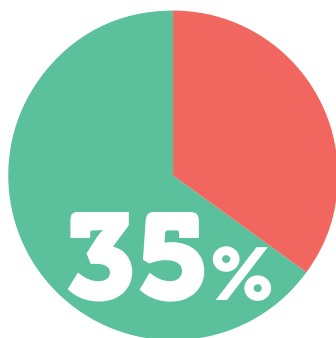
"Laat niemand
achter. Iedereen
verdient dezelfde
basisrechten."

1.3 Migratie wereldwijd

Het aantal internationale migranten vandaag is hoger dan ooit. In 2015 woonden 244 miljoen mensen in een ander land dan hun geboorteland. In 2013 ging het om 232 miljoen mensen. Het relatieve aandeel van internationale migranten in de totale wereldbevolking, blijft de laatste decennia echter min of meer constant op 3% omdat ook de wereldbevolking toenam.

Hoewel de perceptie leeft dat migratie vooral een verhaal van Zuid naar Noord is, klopt ze niet met de realiteit. Slechts 35% van de internationale migranten (of 85,3 miljoen personen) verplaatst zich in die richting. De Zuid-Zuidmigratie (90,2 miljoen migranten of 37%) is omvangrijker dan de zuid-noordmigratie. 80% van de Afrikaanse migranten migreert binnen Afrika.

Het aantal vluchtelingen binnen het totale aantal migranten wereldwijd is relatief beperkt, al is het de laatste jaren sterk toegenomen. In 2010 waren er 16 miljoen vluchtelingen.

SLECHTS 35% VAN DE MIGRANTEN VERPLAATST ZICH VAN ZUID NAAR NOORD"

Eind 2015 21,3 miljoen, de 3,2 miljoen mensen die een asielaanvraag indienden niet meegerekend.¹⁵ Dit is 0,3% van de volledige wereldbevolking. Het is dus duidelijk dat een solidaire aanpak van de internationale gemeenschap in staat moet zijn om deze mensen een veilige toekomst te bieden.

In 2015 werd de Europese Unie geconfronteerd met een sterke stijging van het aantal asielaanvragen. De verschillende lidstaten samen registreerden er ongeveer 1 miljoen, een sterke toename tegenover 2014. Maar niet onoverkoombaar: het is 0,2% van de totale EU-bevolking van 508 miljoen mensen. De Europese 'vluchtelingencrisis' is een solidariteitscrisis, eerder dan een crisis van aantallen. 86% van de vluchtelingen wordt opgevangen in ontwikkelingslanden. Kenia, Jordanië, Libanon, Pakistan en Turkije, samen goed voor 1,6% van de wereldeconomie, vangen een derde van de vluchtelingen op. De zes rijkste landen, goed voor meer dan de helft van de wereldeconomie, minder dan 9%.¹⁶ Op dit moment zijn de inspanningen dus erg ongelijk verdeeld.

1.4 Migratie in de media

Migratie is een onvermijdelijk onderdeel van maatschappelijke veranderingsprocessen. De belangrijkste vraag is hoe we daar als samenleving mee omgaan en zowel voor de migranten als voor de bestemmings- en herkomstlanden de beste resultaten bereiken. Toch wordt het migratiedebat vaak opgedeeld in een

¹⁵ UNHCR, Global Trends, Forced Displacement in 2015, juni 2016, <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf>
¹⁶ Oxfam, Oxfam Media Briefing, A Poor Welcome from the World's Wealthy, 18 juli 2016, https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/mb-a-poor-welcome-refugees-180716-en_0.pdf

voor- en een tegenkamp. Heel wat stemmen plaatsen migratie in een ongunstig daglicht. Zo dragen ze bij tot het negatieve imago van de nieuwkomers en vergroten ze de polarisatie van de maatschappij.

1.4.1 BEELDSPRAAK EN METAFOREN

Door migratie op een bepaalde manier voor te stellen in de media, gaan de mensen het als een bedreiging ervaren. Een beeldspraak die stevast terugkomt in de berichtgeving zijn de metaforen met water en dieren. Media spreken over een 'overspoeling', 'dijkbreuk' of 'tsunami' van migranten. Kranten berichten over een 'asielplaag' en politici spreken over een 'zwerm' van vluchtelingen. Daarnaast stellen ze het migratiebeleid vaak voor als een 'strijd tegen migratie' met operaties en 'klopjachten' tegen irreguliere migranten.

Deze beeldspraak bepaalt in sterke mate de beeldvorming over migratie. Xenofobe organisaties en politieke partijen doen daar nog een schepje bovenop door migratie systematisch te linken aan terrorisme, criminaliteit en het afnemen van jobs en welvaart, hoewel die linken geen weerslag vinden in de realiteit, wakkeren ze wel angstgevoelens aan. De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) waarschuwt voor een toename van foutieve informatie en een 'toxisch discours' dat personen die op de vlucht zijn voor terreur en geweld gelijkstelt aan terroristen.

1.4.2 HOE DE BELGEN DENKEN

Peilingen bij het publiek maken duidelijk dat er in België veel weerstand bestaat tegen migratie. Uit een studie van het onderzoeksbedrijf

IPSOS in 2015 blijkt dat 60% van de Belgen geneigd is te zeggen dat er te veel migranten in hun land zijn.¹⁷ Dit zorgt ervoor dat politici terughoudend zijn om positief te communiceren over migratie, uit vrees om stemmen te verliezen aan populistische partijen. Het migratiedebat komt zo steeds meer in een negatieve spiraal terecht. Politici laten immers niet alleen na om positieve berichten over migratie de wereld in te sturen, maar vermijden ook genereuze beleidsmaatregelen. Ze verwijzen naar de daling van het aantal asielzoekers als een succes, terwijl internationaal een record aantal mensen op de vlucht is voor oorlog en conflict. Mensen op de vlucht komen steeds meer gelijk te staan aan een last die buiten de deur moet worden gehouden.

Media, politieke en maatschappelijke actoren hebben een belangrijke taak te vervullen in de creatie en versterking van het draagvlak voor migratie. In de 'Verklaring van New York voor Vluchtelingen en Migrantten' verbindt de Belgische overheid zich samen met 193 andere VN-lidstaten tot het bestrijden van xenofobie en discriminatie tegen migranten. De Verklaring erkent de verrijking die diversiteit betekent voor de samenleving en veroordeelt elke vorm van racisme, xenofobie en stereotypering. Overheden moeten op een genuanceerde manier communiceren over migratie en haar oorzaken, maar ook over haar opportuniteiten, want zoals we in dit dossier zullen aantonen zijn die er zeker.

¹⁷ IPSOS, Global Views on Immigration, augustus 2015, <http://www.ipsos-na.com/news-polls/pressrelease.aspx?id=6930>

DEMOCRACY

Oorzaken

Migratie begint op het ogenblik dat mensen beslissen om hun thuis te verlaten, niet wanneer ze in een ander land aankomen. Tal van factoren en omstandigheden spelen een rol in de beslissing die mensen nemen om al dan niet te migreren. Het is belangrijk om daar rekening mee te houden in het migratiedebat en -beleid. Migratie wordt klassiek in een 'push-pullmodel' beschreven. De beslissing van een persoon om te migreren wordt gevormd door 'push-factoren' in het herkomstland en 'pull-factoren' in het land van bestemming. Hoewel het push-pullmodel statisch is en onrecht doet aan de complexiteit van het migratieproces, blijft het handig om bepaalde aspecten te benaderen. In herkomstlanden zijn er verschillende sociale, culturele, economische, demografische, politieke en ecologische factoren die mensen ertoe aanzetten hun land te verlaten. In landen van bestemming speelt veiligheid een belangrijke rol voor mensen op de vlucht. Maar ook de waarden waar een bepaalde regio voor staat, zoals democratie en respect voor de mensenrechten, zijn belangrijk. Daarnaast trekken een zekere welvaart en de vraag naar arbeidskrachten migranten aan. Ten slotte zijn familiale banden vaak doorslaggevend.

Voor velen is migratie een positief verhaal. Steeds meer mensen vinden in deze geglobaliseerde wereld een interessante job, een studie of de liefde in het buitenland. Het vrij verkeer van personen laat mensen binnen de Europese Unie toe om te werken in een andere lidstaat. Zoals eerder aangehaald verlaten gemiddeld honderd mensen per dag België, voornamelijk om economische redenen.¹⁸ Jaarlijks

¹⁸ De Standaard, Dagelijks emigreren honderd Belgen, 14 februari 2017, http://www.standaard.be/cnt/dmf20170214_02729751

komen ongeveer een half miljoen mensen via gezinshereniging naar de EU-lidstaten.¹⁹ Opvallend is dat Europese of Amerikaanse professionals die werken in het buitenland vaak 'expat' genoemd worden, in tegenstelling tot arbeidsmigranten uit andere regio's.

“EUROPEANEN OF AMERIKANEN DIE IN HET BUITENLAND WERKEN WORDEN ‘EXPATS’ GENOEMD, IN TEGENSTELLING TOT ARBEIDSMIGRANTEN UIT ANDERE REGIO'S”

Helaas verlaten veel migranten hun regio of land ook uit bittere noodzaak. Hier lijsten we een aantal belangrijke oorzaken van migratie op. We bieden geen finaal verklarend model, maar een selectie van drijfveren waar we als ngo's op het terrein mee in aanraking komen. Vaak is het bovendien onmogelijk om één precieze oorzaak aan te duiden omdat er verschillende tegelijkertijd optreden. Samen maken ze het mensen onmogelijk om waardig te leven in hun woonplaats.

2.1 Ongelijkheid

Met uitzondering van enkele landen in Latijns-Amerika neemt de ongelijkheid zowat overal ter wereld toe. De cijfers spreken voor zich: 1% van de wereldbevolking bezit meer dan de helft van de globale rijkdom. Acht²⁰ mensen bezitten samen evenveel als de helft van de wereldbevolking. Nog zorgwekkender

¹⁹ Migrant Integration Policy Index 2015, Family Reunion, <http://www.mipex.eu/family-reunion>

²⁰ Oxfam International, An economy for the 99%, januari 2017, <https://www.oxfam.org/en/research/economy-99>

dan de ongelijkheid binnen landen, zijn de verschillen tussen landen onderling. Dit toonde ongelijkheidsexpert Branko Milanovic duidelijk aan met een onderzoek in 2016.²¹ De armste groep in een land als Denemarken is nog steeds rijker dan de rijkste groep mensen in veel Afrikaanse landen. Het land waar iemand geboren wordt, bepaalt grotendeels zijn of haar inkomen.

Een belangrijk gevolg van deze internationale ongelijkheid is internationale migratie. Sinds mensenheugenis is migratie een strategie om ongelijkheid te temperen. Vandaag maakt de globalisering de kloof bovendien extra zichtbaar en vergroot ze de praktische mogelijkheden om te migreren. Mensen die andere oorden opzoeken slagen er vaak in om hun inkomen aanzienlijk te vergroten. Vanuit een economisch oogpunt dat abstractie maakt van landsgrenzen, maakt het niet uit waar de ongelijkheid precies wordt teruggedrongen. Volgens economen als Milanovic is migratie dan ook een van de belangrijkste elementen in de strijd tegen ongelijkheid.

“MIGRATIE IS EEN VAN DE BELANGRIJKSTE ELEMENTEN IN DE STRIJD TEGEN ONGELIJKHEID”

2.2 Oorlog en conflict

De VN-Vluchtelingenorganisatie trok eind 2015 aan de alarmbel. Het aantal mensen op de vlucht voor oorlog en conflict bereikte een recordhoogte. In de laatste vijf jaar braken conflicten uit of laaiden ze weer op in minstens vijftien landen.

²¹ Branko M., Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization, april 2016

CASE 1

Mensenrechten- verdedigers in nood - 11.11.11 -

Mensenrechtenverdedigers die hun stem verheffen om wantoestanden aan te kaarten, brengen in veel landen hun veiligheid in gevaar. Als de politieke spanningen oplopen, zijn ze vaak het eerste doelwit van repressie. Sommige activisten hebben geen andere keuze dan hun land te verlaten om hun activiteiten vanuit het buitenland verder te zetten. Dit is ook het geval in Burundi, waar de ongrondwettelijke derde ambtstermijn van president Nkurunziza in 2015 aanleiding gaf tot straatprotesten en gewelddadige repressie en vele Burundezen naar het buitenland deed vluchten. Zo ook de Burundese mensenrechtenactivist Pierre Claver Mbonimpa.

Als voormalige politieagent richtte Pierre Claver de mensenrechtenorganisatie APRODH op nadat hij zelf opgesloten en gefolterd werd op basis van onterechte beschuldigingen. Zijn tijd in de gevangenis inspireerde hem om de rechten van de Burundese bevolking in al hun facetten te beschermen, met speciale aandacht voor gevangenen, kinderen en slachtoffers van seksueel geweld. Pierre Claver leverde veel persoonlijke offers voor zijn werk. In 2014 zat hij meer dan een half jaar in de cel na onthullingen over trainingskampen van de Imbonerakuremilitie, verbonden aan de regeringspartij CNDD-FDD. Na een lange campagne van onder meer 11.11.11 en Amnesty International kwam hij uiteindelijk vrij. Ondanks permanente bedreigingen aan zijn adres bleef Pierre Claver in Burundi mensenrechtenschendingen documenteren en veroordelen.

Tot hij op 3 augustus 2015 neergeschoten werd op straat in Bujumbura. Ernstig gewond kon hij via een humanitair visum naar België komen voor medische verzorging, maar ook omdat zijn veiligheid hier beter gegarandeerd kon worden. Vandaag zet Pierre Claver zijn strijd voor de bescherming van mensenrechten in Burundi verder vanuit ons land. In september 2016 won hij de Human Rights Watch Award for Extraordinary Activism.

Meer dan een jaar na de hervervkiezing van Nkurunziza worden nog steeds mensenrechtenschendingen en buitengerechtelijke executies in Burundi gerapporteerd. Politieke opposanten worden opgejaagd, opgesloten en aangevallen. Zo'n 300.000 Burundezen vluchtten naar buurlanden Tanzania, Rwanda, Oeganda en de Democratische Republiek Congo.

De belangrijkste oorzaak van het stijgende aantal vluchtelingen is de oorlog in Syrië, die 11 miljoen mensen uit hun huizen verjaagde. In Europa leidde het conflict in Oekraïne tot bijna 823.000 ont-heemden in eigen land. Tegelijkertijd woeden jarenlange conflicten, zoals in Afghanistan en Somalië, voort. Miljoenen mensen zijn op de vlucht voor geweld. Met 6,9 miljoen telt Colombia wereldwijd het hoogste aantal interne ont-heemden. De meeste verlieten hun thuis als gevolg van drugsgeweld en confrontaties tussen gewapende rebellengroepen en veiligheids-troepen van de regering. Meer dan 340.000 Colombiaanse vluchtelin-gen bevinden zich in het buitenland. In het kleine buurland Ecuador zijn er meer dan 147.000 geregistreerd.²²

2.3 Politieke span-ningen, mensen-rechtschendingen en vervolging

In veel landen zijn het gebrek aan politieke vrijheden, systematische mensenrechtenschendingen en corruptie belangrijke push-factoren voor migratie. In heel wat landen

²² UNHCR, Global Trends Forced Displacement in 2015, juni 2016, <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/6/5763b65a4/global-forced-displacement-hits-record-high.html>

worden mensen vervolgd omdat ze een andere politieke mening hebben, tot bepaalde etnische of religieuze groepen behoren of omdat ze deel uitmaken van een specifieke sociale groep, zoals vrouwen of holebi's. Vervolging kan verschillende vormen aannemen, waaronder lichamelijk of geestelijk geweld en wettelijke, administratieve, of gerechtelijke maatregelen die op zichzelf discriminerend zijn of op discriminerende wijze worden toegepast. Daarnaast kan ook de bestraffing onevenredig streng of discriminerend worden uitgevoerd. Het gaat vaak om levensbedreigende daden, die een normaal en veilig bestaan onmogelijk maken en mensen dus kunnen dwingen om te vertrekken.

2.4 Ontginning van natuurlijke rijkdommen

De ontginning van natuurlijke rijkdommen zoals erts, water en hout speelt een belangrijke rol in de economieën van veel landen. Door slecht beheer en ongelijke verdeling van deze rijkdommen zijn mensen vaak genoodzaakt om hun grondgebied te verlaten.

Bedrijven en overheden schenden de rechten van de bevolking op het platteland met groot-schalige ontginningsprojecten. Ze betrekken de lokale gemeenschappen niet, vervuilen hun water en grond, vernietigen hun inkomensbronnen en onderdrukken vreedzaam protest met geweld. Voor veel gemeenschappen betekent een rijke ondergrond dus geen garantie op een beter leven. Ook sommige Europese bedrijven spelen hier een kwalijke rol.

CASE 2

Europees beleid ontketent migratie

- G3W -

De fragiliteit waarin sommige ontwikkelingslanden zich bevinden door armoede, ongelijkheid, werkloosheid, milieudegradatie, corruptie en mensenrechtenschendingen is een belangrijke oorzaak van conflict, geweld, extremisme, uitbuiting of migratie.²³ Externe factoren, waaronder de zware koloniale erfenis en ondoordacht, kortzichtig en zelfzuchtig internationaal beleid van derde landen en internationale instellingen, liggen aan de basis van deze problemen.

Zo leidde de vergaande handelsliberalisering van het Internationaal Muntfonds (IMF) en de Wereldbank in de jaren 80-90 in Afrika tot een vermindering van de industrie en de teloorgang van tienduizenden jobs. Opgelegde en veel te lage invoertaksen vernietigden in de jaren 2000 de bloeiende pluimveesector in West-Afrika, met opnieuw een groot verlies aan geïnvesteerd kapitaal en jobs, niet enkel in de sector zelf maar ook bij de leveranciers van voeder. De invoer van tomaten in blik, uien, bevroren kippen en melkpoeder uit Europa ondermijnt(en) de ontwikkelingskansen in West Afrika.

Tijdens de onderhandelingen voor vrijhandelsakkoorden - de zogenaamde Economische Partnerschapsakkoorden (EPA's) - tussen de Europese Unie (EU) en de landen uit Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan (ACP-landen) was de civiele maatschappij, en in het bijzonder de boerenorganisaties en vakbonden in die landen, dan ook bijzonder waakzaam en strijdvaardig. Zij vreesde een verdere uitholling van de bescherming van hun kwetsbare economie, in het bijzonder van de familiale landbouw. De Europese Unie kon verschillende Afrikaanse landen en regio's er echter toe dwingen om de EPA's te ondertekenen door ermee te dreigen om hen de voordelige toegang tot de Europese markt te ontfemen.

Toch heeft tot op vandaag bijna de helft van de Sub-Saharaanse landen en de grote meerderheid van de landen van de Stille Oceaan de EPA's geweigerd. Bovendien heeft het verzet van boerenorganisaties ertoe geleid dat veel landbouwproducten van liberalisering zijn uitgesloten. In West-Afrika is de invoer van Europees melkpoeder in bulk echter door de mazen van het net geglipt. Dat is een bedreiging voor de nomadische veeteelt in de Sahellanden. De door de EPA's opgelegde vermindering van de invoertaksen kan ook een impact hebben op de fiscale ontvangsten van de minst ontwikkelde Afrikaanse landen en de financiering van sociaal beleid ondermijnen. Ook het verbod op het gebruik van export-quota en -taksen kan een negatieve economische en sociale impact hebben.²⁴

Ondertussen promoot de EU grootschalige investeringen in de landbouw in Afrika. Dit kan ten koste gaan van de familiale landbouw en de toegang tot land. Investerings in landbouw gaan dikwijls gepaard met landroof, een betwiste praktijk waarbij grote oppervlaktes grond voor een prijke opgekocht of gehuurd worden, met verarming en ontheemding van de lokale bevolking tot gevolg. Een voorbeeld is de rubberproductie in Nigeria door de Franse bandenproducent Michelin via een lokaal filiaal. De rubberplantages in het Zuiden van het land nemen een oppervlakte van 3.000 ha in. Om ze aan te leggen werden oerbossen omgehakt en de lokale bevolking op grote schaal onteigend. Dit trof meer dan 20.000 mensen die afhankelijk waren van de bossen. Conflicten en armoede als gevolg van dit soort beleid dwingen mensen om hun woonplaats te verlaten op zoek naar een beter leven.

²³ Bv. EC and High Representative of the EU for Foreign Affairs and Security Policy, Joint Communication to the European Parliament and the Council. A renewed partnership with the countries of Africa, the Caribbean and the Pacific, Strasbourg, 22 november 2016, JOIN (2016) 52 final, {SWD(2016) 381 final}, p.5

²⁴ CONCORD, The EPA between the EU and West Africa: Who benefits? Spotlight Report, Brussel, 2015

2.5 Klimaatverandering en milieudegradatie

Natuurrampen en andere verwoestende gevolgen van de klimaatverandering verdrijven miljoenen mensen van de plaatsen waar ze wonen, vaak in eigen land, maar ook over grenzen heen. Het risico op ontheemding als gevolg van natuurrampen verdubbelde op veertig jaar tijd. Per jaar moeten 22,5 miljoen mensen hun woonplaats verlaten na verwoestende rampen zoals de orkaan Haiyan in de Filipijnen in 2013. Daarnaast zijn er minder plotse, maar daarom niet minder rampzalige veranderingen, zoals een stijging van de zeespiegel, een verminderde visvangst en verwoestijning. Die zorgen op hun beurt voor toegenomen honger, ziektes, conflicten en, als gevolg daarvan, nieuwe en toenemende migratie. Het aantal mensen dat hierdoor moet migreren is veel minder duidelijk, maar alleszins niet gering. In totaal gaat het over tientallen miljoenen ontheemden per jaar, voornamelijk in het Zuiden. Daar is de impact van de klimaatverandering het grootst, de armste groepen in de armste landen worden het zwaarst getroffen. In 2014 was 91% van de ontheemden als gevolg van natuurrampen afkomstig uit ontwikkelingslanden.²⁵

Weerfenomenen en klimaatverandering zijn niet opgenomen in het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties. Een 'klimaatvluchteling' bestaat dus juridisch gezien niet. De Internationale Organisatie voor Migratie spreekt over milieumigranten.

22,5 MILJOEN

**MENSEN MOETEN
JAARLIJKS HUN
WOONPLAATS VERLATEN
DOOR NATUURRAMPEN**

Landen kunnen zich aan sommige voorspelbare gevolgen van de klimaatverandering aanpassen of minstens hun weerbaarheid ertegen verhogen (klimaatadaptatie). Daarvoor zijn financiële middelen nodig. Bij het ondertekenen van het VN-Klimaatverdrag in 1992 en later op de internationale klimaatconferentie in 2009 in Kopenhagen werd overeengekomen dat de rijke landen internationale klimaatfinanciering ter beschikking zouden stellen aan de ontwikkelingslanden. Het Akkoord van Parijs van 2015 bevestigt dit engagement. De middelen moeten nieuw en additioneel zijn, wat wil zeggen dat ze bovenop eerdere beloftes moeten komen, en er moet een evenwicht zijn tussen financiering voor mitigatie (de uitstoot van broeikasgassen verminderen of vermijden) en adaptatie (aanpassing). Dat evenwicht ontbreekt vandaag: ontwikkelingslanden kunnen maar 16% van de voorziene steun gebruiken voor de noodzakelijke aanpassingen ten gevolge van de klimaatverandering.

© FLICKR - GUSTAVE DEHUYSE

²⁵ Internal Displacement Monitoring Center, Global Estimates 2015: People displaced by disasters, juli 2015

CASE 3

Milieudegradatie in Haïti - Protos -

Door zijn geografische ligging en zijn steile berghellingen was Haïti altijd al onderhevig aan heftige weersomstandigheden. Overdreven exploitatie van natuurlijke rijkdommen en verkeerd landgebruik hebben dit fenomeen versterkt en Haïti verheven tot de status van 'permanent kwetsbaar' voor de gevolgen van de klimaatverandering.²⁶ Het land wordt zowel geconfronteerd met natuurlijke rampen (stormen, cyclonen, aardbevingen) als met sterk toegenomen verstedelijking, ontbossing en droogte. De eerste voorbeelden leiden tot snelle processen om te beslissen tot emigratie, de tweede tot langzame processen. Het behoud van de zoetwatervoorraden is een grote uitdaging, want zij worden blootgesteld aan verschillende risico's: vervuiling door stormen, verzilting, te snel afglijden naar de oceaan door ontbossing van de erg steile hellingen²⁷ en de stijging van het zeeniveau. Hoewel de milieuwetgeving in Haïti goed op papier staat, wordt ze zelden gerespecteerd of toegepast.

Door zijn permanente kwetsbaarheid kent Haïti een aanzienlijke interne en externe emigratie. In het land zelf is er enerzijds een grote plattelandsvlucht naar de stedelijke agglomeraties en anderzijds ontheemding na natuurlijke rampen. Daarnaast trekken veel Haïtianen naar het buitenland. De emigratie is meer dan twintig keer groter dan de immigratie. Velen proberen de Verenigde Staten te bereiken. Ze gaan daarheen langs Zuid-Amerika, onder andere via Brazilië en Mexico.

VIA GUYANA NAAR FRANKRIJK

Bruno Déroy, 46 jaar, is afkomstig uit Môle-Saint-Nicolas, één van de droogste streken van Haïti. "In de jaren 90 was er een nooit geziene droogte in mijn land", vertelt hij. "Daardoor brak een hongersnood uit die de hele bevolking van mijn streek zeer hard trof. De enige uitweg was vluchten langs het water. Het bootje waarmee ik reisde meerde aan in een haven van Frans-Guyana. Ik bleef daar ongeveer zes jaar en leerde een beroep in de bouw, waarna ik daar ook in werkte. Ik verkreeg het Guyaanse staatsburgerschap. Daardoor kon ik mij op legale wijze in Frankrijk vestigen, waar ik een gezin stichtte. Ik kan niet alleen mijn familie in Frankrijk onderhouden, maar ook mijn ouders en zes broers en zussen in Haïti."

INTEGRAAL WATER- EN BODEMBEHEER

Samen met zijn Haïtiaanse partners ODRINO en ITECA verbetert Protos ter plaatse de levensomstandigheden van de bevolking met een programma van water- en bodembeheer. Het is gebaseerd op anti-erosiemaatregelen en herbebossing bovenstrooms om benedenstrooms voldoende water te hebben voor duurzame drinkwaterproductie en irrigatie. Aan de monding van de rivieren zijn drainagekanalen. Bij storm of onweer voeren die het teveel aan water snel af om overstromingen te vermijden. Zo pakken we de klimatologische grillen aan en verminderen we de noodzaak om te migreren.

²⁶ Haïti is het meest kwetsbare land van Latijns-Amerika en de Caraïben volgens de World Risk Index van de Universiteit van de VN en het Duitse BEH (Bündnis Entwicklung Hilft).

²⁷ Rossillon F. i.s.m. Lebeau J., La GIRE décryptée, Ulg en Protos, 2011

2.6 Ongelijkheid tussen mannen en vrouwen

Vrouwen migreren evenveel als mannen. Ook ongeveer de helft (49%) van de vluchtelingen zijn meisjes en vrouwen.²⁸ Hoewel vrouwen en mannen gelijkaardige redenen hebben om te migreren, speelt gender een belangrijke rol in migratiepatronen. Gendernormen en -verwachtingen, machtsrelaties en ongelijke rechten sturen migratiekeuzes en ervaringen. Er bestaat een sterk verband tussen genderongelijkheid en economische ongelijkheid. Mannen zijn oververtegenwoordigd aan de top van de inkomensladder en nemen de meeste machtsposities in bedrijven en het politieke bestuur in. In economische crisissituaties zijn vrouwen vaak extra hard getroffen. Conflicten verergeren gendergerelateerd geweld dikwijls en seksueel geweld wordt regelmatig toege-

“ONGEVEER DE HELFT VAN DE VLUCHTELINGEN ZIJN VROUWEN”

past als oorlogstechniek. Wanneer overheden niet in staat zijn om vrouwen en meisjes daartegen te beschermen, is vluchten vaak de enige optie. Daarnaast gaan veel meisjes en vrouwen op de vlucht voor schadelijke praktijken zoals een gedwongen huwelijk en genitale verminking.²⁹

²⁸ OESO, Perspectives on Global Development 2017. International Migration in a Shifting World, 2016

²⁹ ODI, Women on the move, juli 2016. <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/10731.pdf>

CASE 4

Geweld tegen vrouwen onderweg - Amnesty International België -

Gendergerelateerd geweld is gerelateerd aan seksuele identiteit of uitdrukking. Sommige vrouwen, meisjes en LGBTI³⁰ mensen op de vlucht worden er tijdens hun volledige reis mee geconfronteerd, zowel in hun thuislanden als in de doorreislanden en op hun bestemming. Vrouwen en meisjes zonder wettig verblijf staan daarenboven steeds voor hetzelfde dilemma: de misdaden waarvan ze het slachtoffer aangeven of niet. Als ze het doen lopen ze het risico om opgepakt en uitgewezen te worden.

Niet naar de winkel

Maryam (fictieve naam), een Syrische vluchteling uit Homs, huurde samen met enkele vrouwelijke familieleden een huis in Libanon. Ze vertelde ons (Amnesty International) dat er politieagenten bij haar langskwamen. Ze dreigden haar op te sluiten als ze niet met hen naar bed ging. “De intimidatie van mensen op de vlucht is een enorm probleem in Libanon”, zei ze. “Getrouwd of niet, zonder ophouden worden we lastiggevallen. We zijn ook bang voor onze kinderen. Ik heb een dochter van zestien jaar en durf haar niet eens naar de winkel hier vlakbij te sturen.”

Elkaars veiligheid

In de Iraakse provincie Sinjar voert terreurgroep Islamitische Staat (IS) een etnische zuivering tegen de yezidische minderheid. Duizenden vrouwen en meisjes worden het slachtoffer van slavernij, verkrachting, fysiek geweld, gedwongen huwelijken en andere vormen van geweld. Tijdens het grote IS-offensief van augustus 2014 konden een aantal vrouwen en meisjes vluchten. Na een lange tocht kwamen ze aan in Griekenland, waar ze vijf maanden verbleven in het kamp Nea Kavala. De omstandigheden waren er erbarmelijk. Er waren geen aparte of veilige douches en toiletten voor vrouwen. Mechanismen om seksueel geweld te signaleren ontbraken. Bij gebrek aan bescherming van de lokale autoriteiten vormden de vrouwen zelf een ‘beschermingscirkel’ om over elkaars veiligheid te waken.

³⁰ Lesbian, gay, bisexual, transgender, Intersexed.

A photograph of a woman wearing an orange headscarf and a dark brown long-sleeved shirt, sitting on a brick floor. She is holding a young child who is lying down, wearing a light blue and white t-shirt and dark pants. The child's head is resting on the woman's chest. A yellow baby bottle is on the floor next to them. The background is a textured, light brown wall. The image is framed by a large teal shape on the left side.

“Vrouwen en meisjes
zonder wettig verblijf
staan steeds voor
hetzelfde dilemma:
de misdaden waarvan
ze het slachtoffer zijn
aangeven of niet.”

3

Kansen en uitdagingen

Zolang er mensen zijn, is er migratie. Soms gebeurt ze vrijwillig, soms niet. Maar ze is altijd onderdeel van een aanpassingsstrategie. Wie zijn woonplaats verlaat, doet dat om zijn levensomstandigheden te verbeteren en/of om zijn ontwikkelingskansen te vergroten. Ook op macro niveau brengt migratie kansen met zich mee. Zowel voor bestemmings-, transit- als herkomstlanden.

“MIGRATIE IS ALTIJD ONDERDEEL VAN EEN AANPASSINGSSTRATEGIE”

Het beleid moet proactief en goed doordacht inspelen op de positieve en negatieve gevolgen van migratie. Helaas gebeurt dit nu nog veel te weinig. Meestal reageren politici op migratie met dringende maatregelen die genomen zijn vanuit het oogpunt van een ‘problematiek’ in plaats van een ‘opportuniteit’.

3.1 In de bestemmingslanden

3.1.1 ECONOMISCHE OPPORTUNITeiten

“Tesla’s Elon Musk, WhatsApps Jan Koum, Googles Sergey Brin en Apples Steve Jobs, ze hebben één ding gemeen. Het zijn succesvolle ondernemers met een migratieachtergrond. Een studie van het Partnership for a New American Economy toont aan dat 18% van de grootste bedrijven in de VS opgericht werd door immigranten. Nog eens 22% werd opgericht door de kinderen van migranten.”³¹

³¹ Partnership for a New American Economy, The “New American” Fortune 500, juni 2011, <http://www.renewoureconomy.org/sites/all/themes/pnae/img/new-american-fortune-500-june-2011.pdf>

We willen geen misbruik maken van het “economische” potentieel van de komst en de aanwezigheid van migranten in België. Toch kunnen we niet ontkennen dat migratie een belangrijke hefboom is voor economische ontwikkeling.

Fiscale inkomsten

Inderdaad, volgens het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP) heeft immigratie een neutraal of zelfs positief effect op de belangrijkste economische variabelen van een land. Ook de OESO kwam in een vergelijkende studie van 2013, over de periode 2007-2009, tot de conclusie dat migratie een positief effect heeft op de fiscale inkomsten van België.³² Het profijt kan tot 0,76% van het bbp bedragen. Ons land doet het op dit vlak beter dan heel wat andere landen. De Belgische Nationale Bank schat dan weer dat de recente aankomst van vele vluchtelingen tussen nu en 2020 evenveel inkomsten zal opleveren als kosten genereren.³³

“MIGRATIE HEEFT EEN POSITIEF EFFECT OP DE FISCALE INKOMSTEN VAN BELGIË”

Sociale zekerheid

Gezien de demografische evolutie en de veroudering van de bevolking in Europa wordt immigratie daarenboven steeds noodzakelijker om ervoor te zorgen dat de systemen van sociale zekerheid, vooral

³² OESO, The fiscal impact of immigration in OECD countries, 2013, <http://www.oecd.org/els/mig/IMO-2013-chap3-fiscal-impact-of-immigration.pdf>

³³ RTBF, Selon la Banque Nationale, la Belgique peut absorber l'afflux de réfugiés syriens, 14 juni 2016, https://www.rtbf.be/info/belgique/detail_selon-la-banque-nationale-la-belgique-peut-absorber-l-afflux-de-refugies-syriens?id=9240148

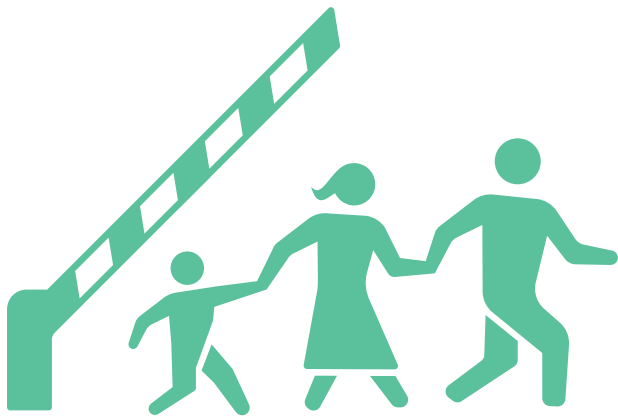
wat betreft de pensioenen, kunnen blijven voortbestaan. Duitsland had dit alvast begrepen toen het bij de aankomst van de vluchtelingen in 2015 kansen zag. Economen als Thomas Piketty bevestigen dat Europa grootschalige migratie nodig heeft, net als het IMF, de OESO en de Wereldbank. Volgens het IMF zullen vluchtelingen op korte termijn een lichte economische groei teweegbrengen. Op lange termijn ziet het ernaar uit dat ze zullen bijdragen tot een aanzienlijke groei, vooral in de voornaamste bestemmingslanden.³⁴

Werkgelegenheid

Veel mensen denken dat het aantal arbeidsplaatsen in een land vastligt. Ze zien het als een taart met een beperkt aantal stukken. Maar dat klopt niet. Migrant dragen bij aan de economie. Als ze werken, betalen ze niet alleen belastingen en sociale bijdragen, maar werken ze ook mee aan de productie van goederen en het leveren van diensten. Daardoor kunnen ze meer consumeren, waardoor anderen weer meer kunnen produceren, enzovoort. Op termijn leidt immigratie tot een grotere productie en een stijging van het aantal arbeidsplaatsen. We kunnen dus besluiten dat de taart wel degelijk kan groeien, en dat je ze dankzij de nieuwkomers op de arbeidsmarkt in steeds meer stukken kan snijden. De meeste economen zijn het ermee eens dat immigratie een licht positief effect heeft op tewerkstelling en verloning.

Met een studie uitgevoerd tussen 1990 en 2000 hebben onderzoekers van de Universiteit Catholique de Louvain (UCL) aangetoond dat de immigratie in België in die periode

³⁴ Aiyar S., Barkbu B. et al, IMF Staff Discussion Note, The Refugee Surge in Europe: Economic Challenges, SDN/16/02, januari 2016, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1602.pdf>

een bescheiden positief effect had op de tewerkstellingsgraad en het gemiddelde loonniveau, zelfs bij de ongeschoolden.³⁵ De buitenlandse arbeidskrachten vullen de binnenlandse vaak aan. In België vullen veel migranten arbeidsplaatsen in die de Belgen niet kunnen of niet willen bezetten, in sectoren die erg specifieke kwalificaties vereisen (informatica, spits technologie ...) of in de bouw-, de schoonmaak- of de zorgsector, enzovoort.

“IMMIGRATIE LEIDT TOT EEN GROTERE PRODUCTIE EN EEN STIJGING VAN HET AANTAL ARBEIDSPLAATSEN”

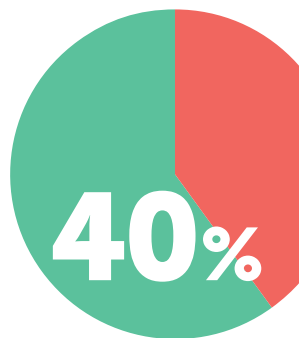
Uiteraard kunnen migranten ook zelf nieuwe banen creëren. Ze kunnen zelfstandige worden of hun eigen bedrijf oprichten. Zo leveren ze persoonlijk een bijdrage aan de taart van de Belgische economie.

Uitdagingen

De voordelen van migratie kunnen pas volledig tot uiting komen als migranten kansen krijgen, goed geïntegreerd zijn en hun competenties effectief kunnen inzetten. Dit betekent dat al hun rechten gegarandeerd moeten zijn en dat er geen discriminatie mag zijn op de arbeidsmarkt. Volgens de OESO, de Wereldbank en de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) hebben bestemmingslanden op dat vlak nog een lange weg te gaan. Ze zien het als de grootste uitdaging van het migratievraagstuk.

³⁵ Walraven J., Apache.be, Migranten versterken Belgische economie, oktober 2015, <https://www.apache.be/2015/10/20/migranten-versterken-belgische-economie/>

In zo goed als alle OESO-landen zijn hoogopgeleide migranten minder vaak tewerkgesteld dan autochtone mensen met hetzelfde opleidingsniveau. Bovendien zijn migranten vaak overgekwalificeerd voor het werk dat ze doen. In België ligt de werkzaamheidsgraad van mensen met een migratieachtergrond van buiten de EU stevast lager dan bij mensen van Belgische origine. In 2013 was 46% van de niet-EU-burgers tussen 20 en 64 jaar aan het werk. Daarmee lag hun tewerkstelling 26% lager dan die van de Belgen. In de meeste andere Europese landen ligt de arbeidsdeelname van niet-EU-burgers een stuk hoger.³⁶ De OESO becijferde dat het Belgische overheidsbudget met 0,9% zou groeien als de migranten in ons land dezelfde werkzaamheidsgraad zouden kennen als de autochtone bevolking.³⁷ Geen enkel ander OESO-land loopt zoveel potentieel mis. Migrantenvrijen krijgen te weinig kansen op de arbeidsmarkt, zo oordeelt de OESO.³⁸

VAN DE 500 GROOTSTE BEDRIJVEN IN DE VS WERD OPRICHT DOOR MIGRANTEN EN HUN KINDEREN

³⁶ Vlaamse Overheid, VRIND 2014. Vlaamse regionale indicatoren, <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vrind-2014-vlaamse-regionale-indicatoren>

³⁷ OESO, International Migration Outlook, 2013

³⁸ Knack, OESO wijst regering-Michel op drie aandachtspunten: werkloosheid, migranten en

3.1.2 CULTURELE VERRIJKING

Interactie tussen personen van verschillende culturen staat van oudsher aan de basis van de evolutie van samenlevingen en hun belangrijke ontdekkingen. Diversiteit en culturele uitwisseling is noodzakelijk voor alle aspecten van de menselijke ontwikkeling, zowel op artistiek, wetenschappelijk als economisch vlak.

Migrantenvrijen en mensen met andere etnisch-culturele achtergronden kunnen het ons makkelijker maken om verbinding te leggen met andere regio's wereldwijd en culturele, economische en intellectuele uitwisseling bevorderen. In een wereld die in sneltempo verandert en globaliseert is dat van vitaal belang. Migrantenvrijen brengen nieuwe kennis en perspectieven aan en dragen bij tot culturele en intellectuele innovaties. Het is dan ook opmerkelijk dat politici migratie en maatschappelijke en culturele diversiteit zo vaak problematiseren. Diversiteit brengt immers dynamiek met zich mee. Dat potentieel kan pas ontgonden worden als diversiteit erkend wordt als een maatschappelijke realiteit en op voorwaarde dat ook haar intrinsieke meerwaarde onduwbelzinnig onderschreven wordt.

En daar wringt het schoentje: onze maatschappij beschouwt etnisch-culturele minderheden nog steeds niet volledig als een onderdeel van zichzelf. Ze ziet hen ook niet als volwaardige gesprekspartners. Kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen van de eerste arbeidsmigrantenvrijen kijken tegen een enorme structurele en intergenerationale onderwijsachterstand aan. Zowel op de huur- als de

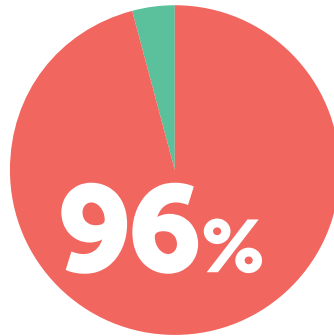
betaalbare woningen, 4/02/2015, <http://trends.knack.be/economie/beleid/oeso-wijst-regering-michel-op-drie-aandachtspunten-werkloosheid-migranten-en-betaalbare-woningen/article-normal-530705.html>

arbeidsmarkt worden ze volop gediscrimineerd. De maatschappelijke en economische kost daarvan is groot. Niet migratie of diversiteit zijn problematisch, wel de weigering om ze te erkennen en het gebrek aan een visie en een proactief beleid ten aanzien van de veranderde samenleving.

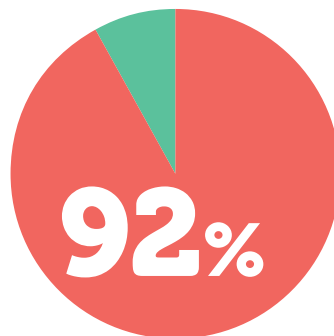
Omgaan met andere culturen zet ons aan om onszelf te verbeteren. Ze verrijken onze identiteit, eerder dan ze te bedreigen. Maar door vooroordelen en angst kan deze rijkdom onmogelijk openbloeien. Populistische stemmen zaaien verdeeldheid en verkondigen een wij-zij-verhaal waarin ze vluchtelingen wegzetten als mensen die zich niet willen aanpassen en die 'onze' gewoontes, waarden en vrijheden afwijzen. In de nasleep van de terreuraanslagen van de voorbije jaren woedt het debat volop. Het feit dat enkele terroristen erin slaagden om Europa te bereiken via dezelfde weg als de vluchtelingen bleek een krachtig argument om migranten als een bedreiging voor de Europese identiteit voor te stellen.

Nochtans komen veel mensen die de terreur ontvluchten net naar Europa omwille van waarden als democratie en respect voor mensenrechten. Studies tonen aan dat vluchtelingen heel wat van dezelfde waarden delen als Europeanen. Een onderzoek van de Duitse overheidsdienst voor migratie bij meer dan 2.300 vluchtelingen toont aan dat 96% van hen de democratie als het beste politieke systeem ziet en vrije verkiezingen belangrijk acht. Ze scoren daarbij zelfs iets hoger dan de Duitse bevolking. 92% vindt dat gelijke rechten van vrouwen en mannen inherent zijn aan de democratie.³⁹ De sociale cohesie

³⁹ Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, IAB-BAMF-SOEP-Befragung von Geflüchteten: Über-

**VAN DE VLUCHTELINGEN
IN DUITSLAND VINDT
DEMOCRATIE HET BESTE
POLITIEKE SYSTEEM**

**VAN DE VLUCHTELINGEN
IN DUITSLAND VINDT
GELIJKE RECHTEN
VOOR MANNEN
EN VROUWEN EEN
ESSENTIEEL ONDERDEEL
VAN DEMOCRATIE**

versterken blijft echter een enorme uitdaging in onze samenleving. Politieke, maar ook andere maatschappelijke actoren dragen een grote verantwoordelijkheid om daar werk van te maken.

blick und erste Ergebnisse, december 2016, http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Forschungsberichte/fb29-iab-bamf-soep-befragung-gefluechtete.pdf?__blob=publicationFile

Case 5

Pizza en stoflong

- Centre Bruxellois d'Action Interculturelle CBAI -

Al sinds zijn ontstaan migreren mensen in en naar ons land. Vlaamse boeren gingen werken in het geïndustrialiseerde Wallonië, inwoners uit de buurlanden kwamen toe, net als mensen uit nog verdere oorden. Niemand van hen belandde hier per toeval. Ook de Italianen niet.

De geschiedenis van de Italiaanse migranten in België begint lang voor de 'steenkoolakkoorden' van 1946. In het begin van de 20ste eeuw was ons land al een toevluchtsoord voor Italianen die door hun politieke overtuigingen beschouwd werden als subversief (vrijmetselaars en antifascisten). Nadien startten de Belgische steenkoolmijnen met een vorm van 'sociaal toerisme'. Ze zochten Europese arbeiders die zich schikten naar hun voorwaarden. Ze vonden onder andere Italianen. Deze mijnwerkers offerden hun gezondheid op in een brutaal kapitalistisch systeem dat zich amper om de mensen bekommerde.

Hoewel deze migranten niet altijd met open armen ontvangen werden betekenden ze wel een verrijking voor België. Spaghetti al dente introduceren is één ding, door het leven moeten als 'macaronivreter' iets helemaal anders. Weinigen weten echter dat de Italiaanse arbeiders bijgedragen hebben tot belangrijke politieke en sociale realisaties. Door het been stijf te houden verkregen ze bijvoorbeeld de erkenning van silicose (stoflong veroorzaakt door kiezelstof) als beroepsziekte, en daarna ook uitkeringen voor wie eraan leed. Een wet uit 1927 voorzag wel al schadeloosstellingen, maar de voorwaarden om die te bekomen waren zo strikt dat weinig mijnwerkers er recht op hadden. Het duurde hoe dan ook nog tot 24 december 1963 alvorens het parlement een wet op schadevergoeding goedkeurde. En pas tien jaar daarna werd die uitgebreid naar alle arbeiders die aan deze ziekte ten prooi vallen. Silicose is immers onomkeerbaar en treft niet alleen ex-mijnwerkers, maar ook werknemers uit de staal- en bouwsector en uit fabrieken waar geboord en geslepen wordt.

**\$16
MILJARD**

**PER JAAR ZOU HET
OPLEVEREN ALS
DE KOSTEN VAN
GELDTRANSFERS
VERLAAGD WORDEN
MET 5%**

3.2 In de herkomstlanden

Voor velen is migratie een succesvolle manier om zichzelf en hun familie te ontwikkelen. Migreren kan in veel opzichten gezien worden als een verstandige strategie om te investeren in een betere toekomst. Vaak beslissen mensen niet alleen om te migreren, maar is de hele familie of zelfs de lokale gemeenschap erbij betrokken. Zij plannen de verhuis en verzamelen de noodzakelijke middelen.

Ook op macroniveau draagt migratie bij aan ontwikkeling en armoedebestrijding in veel landen. De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)⁴⁰ erkent zes acties waarmee migranten bijdragen tot duurzame ontwikkeling:

1. geldtransfers (remittances),
2. rechtstreekse investeringen,
3. overdracht van kapitaal/kennis,
4. filantropie (solidariteit)
5. investeringen in marktkapitaal
6. toerisme

We bespreken hier enkele daarvan.

3.2.1 GELDTRANSFERS

Migranten sturen aanzienlijke bedragen geld (remittances) naar hun herkomstland. De som wereldwijd is zelfs drie keer hoger dan het wereldwijde bedrag voor ontwikkelingshulp (zie grafiek). Ze worden gebruikt om financiële tegenslagen op te vangen en moeilijke periodes te overbruggen. In veel landen doen remittances dienst als een vorm van sociale bescherming bij gebrek aan goed werkende overheidssystemen.

⁴⁰ IOM, *Diaspora Handbook*, mei 2013, http://publications.iom.int/system/files/pdf/diaspora_handbook_en_for_web_28may2013.pdf

In conflictsituaties en na natuurrampen zijn remittances vaak de eerste vorm van hulp die de getroffen regio bereikt. Bovendien spelen remittances een belangrijke rol in de strijd tegen de armoede.

Deze geldtransfers kosten tegenwoordig nog buitensporig veel. Meer dan 8% van het opgestuurde bedrag gaat naar transferbedrijven als Western Union of MoneyGram. Eén van de doelstellingen van de post-2015-Agenda voor duurzame ontwikkeling is een vermindering met ten minste 3% van deze transactiekosten, opdat meer geld terechtkomt bij families in het Zuiden. De kosten verlagen met ten minste 5% zou ontwikkelingslanden maar liefst 16 miljard US dollar per jaar opleveren.⁴¹

Het groeiende aandeel geldtransfers ontslaat overheden echter niet

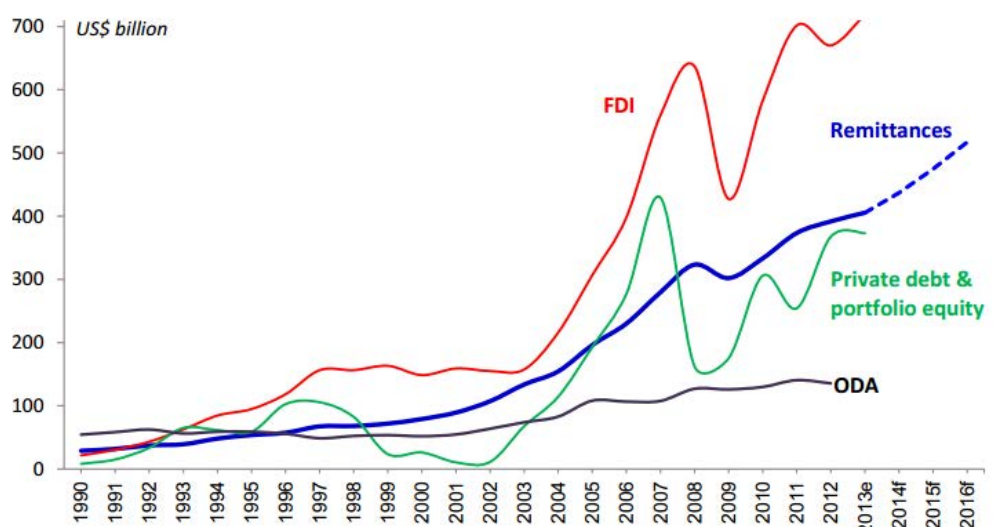
⁴¹ Wereldbank, *Remittance Prices Worldwide*, 2015, <http://remittanceprices.worldbank.org/en/about-remittance-prices-worldwide>

van hun verantwoordelijkheid om een beleid te voeren dat rijkdom creëert en herverdeelt. De 'klassieke' ontwikkelingshulp is daarin een belangrijk instrument. Deze blijft namelijk de enige financieringsbron die specifiek tot doel heeft om armoede en ongelijkheid aan te pakken en de omslag naar duurzame ontwikkeling te maken.

“DE TOTALE SOM GELD DIE MIGRANTEN NAAR HUIS STUREN IS DRIE KEER GROTER DAN HET BEDRAG VOOR ONTWIKKELINGSHULP”

De geldtransfers van migranten stijgen en overstijgen de budgetten voor officiële ontwikkelingshulp (ODA), de financieringen voor schuldafbouw en andere financiële stromen naar ontwikkelingslanden.

Figure 1: Remittances flows are large, and growing

Sources: World Development Indicators and World Bank Development Prospects Group

3.2.2 INVESTERINGEN IN HET LAND VAN HERKOMST

Het engagement van heel wat mensen met een migratieachtergrond gaat verder dan individuele transfers naar achtergebleven familieleden. Zij doen vrijwillig aan ontwikkelingssamenwerking door internationale solidariteitsprojecten uit te voeren met hun bestemmings- of herkomstland. Steeds meer worden ze beschouwd als volwaardige actoren van de internationale solidariteit naast de ngo's, vakbonden en 4de-pijlerinitiatieven. Toch blijft de toegang tot publieke financiering voor deze organisaties moeilijk. Dat maakt het voortbestaan van deze projecten onzeker

Andere migranten richten kmo's of andere inkomstengenererende activiteiten op in hun herkomstland. Zo dragen ze op hun eigen schaal bij tot de socio-economische ontwikkeling van de minst ontwikkelde landen. In sommige gevallen wordt dit type projecten ook ondersteund in kader van de 'vrijwillige terugkeer' (CASE 7).

3.2.3 OVERDRACHT VAN KENNIS: BRAIN DRAIN OF BRAIN GAIN?

Veel landen in het Noorden zetten sterk in op het aantrekken van hoogopgeleide mensen uit het Zuiden om economische noden op te vullen. Het vertrek van deze mensen kan leiden tot hersenvlucht of braindrain in hun herkomstlanden, met als gevolg tekorten aan gekwalificeerd personeel in gezondheidszorg of onderwijs, aan ingenieurs, enzovoort. In die zin brengt het braindrainfenomeen risico's met zich mee voor de ontwikkeling van de herkomstlanden. Een baan in het buitenland kan echter ook een braingain met zich

“HET ENGAGEMENT VAN HEEL WAT MENSEN MET EEN MIGRATIEACHTERGROND GAAT VERDER DAN INDIVIDUELE TRANSFERS NAAR ACHTERGEBLEVEN FAMILIELEDEN”

meebrengen. Migrantenvullen immers vaak de rol van tussenpersoon in de sociale netwerken en dragen nieuwe technische, technologische, economische of culturele kennis en competenties over. Zijzelf en de personen die hun kennis ontvangen in de herkomstlanden verwerven een grotere rol in de politieke besluitvorming. Zo dragen ze bij aan gunstige sociale en economische veranderingen.⁴² Een mooi voorbeeld daarvan zijn de Indische ingenieurs die vanaf de jaren '80 vanuit Silicon Valley terugkeerden naar India om de overheid beleid en infrastructuur te helpen opzetten. Zo leverden ze een belangrijke bijdrage tot de groei van het land. Sindsdien worden personen uit de diaspora in India consequent betrokken als beleidsadviseurs. Zeker met de huidige transport- en communicatiemogelijkheden veroorzaakt emigratie niet langer een breuk met het thuisland. Mits een goed omkaderd beleid kunnen gekwalificeerde mensen persoonlijk groeien en toch bijdragen aan de ontwikkeling van hun herkomstland.

⁴² Institute for Migration Research and Cross Cultural Studies, University of Osnabrück, juli 2015, https://www.tdh.de/fileadmin/user_upload/inhalte/10_Material/Themeninfos/2015-07_Migrationsstudie-eng.pdf

“Gekwalificeerde
mensen in het
buitenland kunnen
ongetwijfeld
bijdragen aan de
ontwikkeling van
hun herkomstland.”

Beleid

Er bestaan enkele internationale instrumenten, zowel juridische als niet-juridische, die de rechten van migranten verdedigen. Er zijn het bekende en uiterst belangrijke VN-Vluchtelingenverdrag⁴³ (1951) en de ambitieuze, maar niet-bindende Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (art. 13-1948)⁴⁴. Daarnaast is er ook het VN-Verdrag inzake de rechten van arbeidsmigranten en hun gezinsleden⁴⁵. Het migratiebeleid wordt echter in de eerste plaats vorm gegeven op het Europese niveau en binnen de Europese lidstaten. We gaan in op de belangrijkste evoluties in het Europese en Belgische beleid inzake asiel en migratie.

⁴³ UNHCR, VN Vluchtelingenconventie. <http://www.ohchr.org/FR/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfRefugees.aspx>

⁴⁴ VN, Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=dut>

⁴⁵ UNHCR, Internationale Verdrag ter bescherming van alle arbeidsmigranten en van hun gezinsleden. <http://www.ohchr.org/FR/ProfessionalInterest/Pages/CMW.aspx>

4.1 De Europese totaalaanpak

EVOLUTIE

Het Europese migratiebeleid werd de laatste jaren steeds restrictiever. Vanaf 1973, na de petroleumcrisis, werden de grote akkoorden inzake arbeidsmigratie grotendeels stopgezet (bv. de Belgisch-Italiaanse en Belgisch-Marokkaanse akkoorden). In 1985 ging de oprichting van het vrije verkeer binnen de Schengenzone gepaard met een versterking van de buitengrenzen van de EU (bv. Schengen visa code). Tijdens de Europese top van Tampere in 1999 kreeg het idee om de Europese grenzen van buitenaf te beheren vorm. Het zou later onder andere leiden tot de terugnameovereenkomsten en tot de aanwezigheid van een Europese verbindingsofficier in 'derde' landen.

In 2005 besloten de lidstaten om hun migratiebeleid op mekaar af te

stemmen. Met dat doel voor ogen ontwikkelden ze de 'totaalaanpak van migratie en mobiliteit' (Global Approach to Migration and Mobility -GAMM). Sinds toen moet het migratiebeleid van de lidstaten deze vier voornaamste doelen nastreven:

1. goed georganiseerde migratie bevorderen;
2. de irreguliere migratie voorkomen en bestrijden en mensenhandel uitroeien;
3. de positieve impact van migratie op ontwikkeling zo groot mogelijk maken;
4. de internationale bescherming bevorderen en de externe dimensie van asiel versterken.

Overeenstemmen is helaas geen synoniem van verbeteren. Vandaag stellen we vast dat de tweede pijler de bovenhand haalt, ten koste van de andere pijlers. Daarmee gaan grote risico's gepaard.

ZOOM 1

DE VERKLARING VAN NEW YORK VOOR VLUCHTELINGEN EN MIGRANTEN

Op 19 september 2016 kwamen 193 regeringsleiders samen op initiatief van VN-secretaris Ban Ki-Moon voor de grootste internationale top over migratie ooit. Een uitzonderlijke kans om een wereldwijd akkoord te sluiten over migratie en afspraken te maken voor een nieuw systeem dat beantwoordt aan de beschermingsnoden van de vele miljoenen mensen op de vlucht.

Helaas viel de door Ban Ki-Moon beoogde uitkomst, een 'global compact' met een evenwichtige spreiding van de verantwoordelijkheden voor de bescherming van vluchtelingen, grotendeels in het water. De EU, Australië, China en enkele andere landen kelderden het plan om jaarlijks minstens 10% van de vluchtelingen te hervestigen onder het mandaat van de VN-Vluchtelingenorganisatie.

Het resultaat van de top is de New York Declaration for Refugees and Migrants. Deze Verklaring van New York bevestigt de bestaande rechtskaders en bevat enkele abstracte - maar wel mooie - principes over de positieve bijdrage van migranten, de aanpak van racisme, enzovoort. De passages met bindende engagementen zijn echter bijna allemaal gesneuveld.

De regeringsleiders besloten om twee nieuwe onderhandelingstrajecten op te starten tegen 2018, enerzijds over een gedeelde verantwoordelijkheid inzake de bescherming van vluchtelingen, en anderzijds over systemen voor veilige en reguliere migratie.

RISICO'S

De voorbije twintig jaar is het aantal migranten dat overleed aan de buitengrenzen van Europa onophoudelijk gestegen. De Middellandse Zee is een kerkhof geworden voor mensen op zoek naar een menswaardig leven en/of bescherming. In 2015 stierven 3.771 mensen op de Middellandse Zee onderweg naar Europa (UNHCR). In 2016 overschreed het macabere cijfer van doden op deze zee de 5.000 (UNHCR).⁴⁶

“DE MIDDELLANDSE ZEE IS EEN KERKHOF GEWORDEN VOOR MENSEN OP ZOEK NAAR EEN MENSWAARDIG LEVEN”

De reactie van de EU op deze drama's is onverantwoordelijk. Haar migratiebeleid richt zich in de eerste plaats op een sluiting van de grenzen en op grenscontroles. Het stopt de migratie niet en voorkomt de catastrofes die ermee gepaard gaan evenmin. Integendeel, het voornaamste effect is dat duizenden migranten gedwongen worden om steeds gevaarlijkere routes te nemen. Zodra een route gesloten wordt, gaat een andere open, maar die laatste is langer, duurder en onveiliger. De migranten moeten immers omwegen maken om controles te vermijden en ze zijn gedwongen om een beroep te doen op tussenpersonen die het niet nauw nemen met de mensenrechten, zoals mensensmokkelaars en -handelaars.⁴⁷

⁴⁶ International Organisation for Migration, Missing Migrants. <https://missingmigrants.iom.int/>

⁴⁷ International Migration Institute, Determinants of International Migration, 2014, <http://www.imi.ox.ac.uk/projects/demig>

Zonder legale en veilige alternatieven die toelaten dat mensen op een veilige manier naar Europa kunnen komen is de strijd tegen irreguliere migratie contraproductief: zal ze de maffieuze smokkelnetwerken enkel bestendigen.

4.2 Externalisering

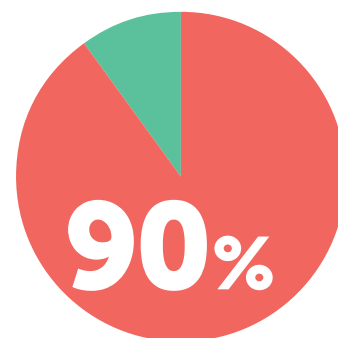
Het Europese migratiebeleid wordt steeds meer uitbesteed aan niet-lidstaten van de EU. Derde landen krijgen instrumenten in handen om ter plaatse migratiecontroles op te voeren zodat migranten meer hindernissen moeten doorlopen om hun weg naar Europa te vinden. Dat laat de EU en haar lidstaten toe om hun verbintenissen over de opvang van vluchtelingen volgens het VN-Vluchtelingenverdrag te beperken. De Europese verantwoordelijkheid voor mensenrechtenschendingen van migranten worden valt gemakkelijker te ontlopen in landen ver weg, buiten het zicht van de eigen bevolking, kritische ngo's en media.

Het akkoord tussen de EU en Turkije en de 'Migration Compacts' met Afrikaanse landen zijn duidelijke voorbeelden van de externalisering van het migratiebeleid van de Europese Unie.

4.2.1 DE EU-TURKIJE-DEAL

Op 18 maart 2016 tekenden de Europese leiders de vluchtelingendeal tussen de EU en Turkije. Daarmee kwamen ze overeen dat mensen die via Turkije in Griekenland toekomen en geen asiel aanvragen, en mensen van wie de asielaanvraag niet ontvankelijk wordt verklaard, naar Turkije worden teruggestuurd. Dat werd mogelijk door Turkije de status van 'veilig derde land' toe te kennen.

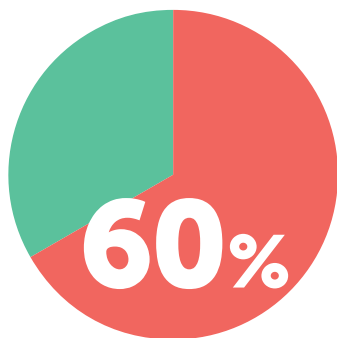
Een problematisch uitgangspunt. Turkije organiseert onwettige, gedwongen uitwijzingen van mensen die het geweld in Syrië ontvluchten. In Turkije zelf leeft 90% van de 2,8 miljoen Syrische vluchtelingen buiten de opvangkampen in erg moeilijke omstandigheden met beperkte toegang tot basisvoorzieningen. Een jaar na de inwerkingtreding van het akkoord ontvingen slechts enkele duizenden Syriërs er een werkvergunning. De overgrote meerderheid overleeft in de informele economie. Slechts 60% van de Syrische kinderen heeft er toegang tot onderwijs. Duizenden vallen ten prooi aan kinderarbeid.

VAN DE SYRISCHE VLUCHTELINGEN IN TURKIJE LEEFT BUITEN DE OPVANGKAMPEN IN ERG MOEILIJKE OMSTANDIGHEDEN

Voor elke Syriër die de EU naar Turkije terugstuurt, zou ze zelf een Syrische vluchteling die in Turkije verblijft uitnodigen in Europa. Een jaar na de inwerkingtreding van het akkoord werden slechts 4.195 van de 2,8 miljoen Syriërs in verschillende EU-lidstaten hervestigd.⁴⁸

⁴⁸ Europese Commissie, Operational implementation of the EU-Turkey Statement, april 2017, <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/>

VAN DE SYRISCHE KINDEREN IN TURKIJE HEEFT TOEGANG TOT ONDERWIJS

Met deze deal betaalde de EU niet alleen een enorme prijs op het vlak van mensenrechten. Ze schoof ook democratische principes onder de mat. Het akkoord is immers gebaseerd op een eenvoudige verklaring van de Europese Raad.⁴⁹ Het werd niet gevalideerd door de Europese en Turkse parlementen. Op juridisch niveau zet het bovendien het asielrecht op de helling, dat nochtans gegarandeerd wordt door het VN-Vluchtelingenverdrag en het Europees recht.

4.2.2 DE MIGRATION COMPACTS

Op de Europese Raad van 20 oktober 2016 bereikten de 28 staatshoofden een overeenkomst over de invoering van Migration Compacts met vijf Afrikaanse landen en gebaseerd op de EU-Turkije-deal.⁵⁰ Europese ontwikkelingshulp en handelsakkoorden werden in de schaal

press-material/docs/state_of_play_-_eu_turkey_en.pdf

⁴⁹ Verklaring EU Turkije, 18 maart 2016. <http://www.consilium.europa.eu/fr/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

⁵⁰ Euractiv, Barbière C., Les Vingt-Huit conditionnent leur aide au retour des migrants africains, 2016, http://www.euractiv.fr/section/all/news/les-vingt-huit-conditionnent-leur-aide-au-retour-des-migrants-africains/?nl_ref=23234288

gegooid om Afrikaanse staten te overtuigen om migratie naar Europa tegen te houden en personen die door hun landen gereisd zijn of hun staatsburgers terug te nemen. Als deze landen terugnameakkoorden weigeren te ondertekenen, kan de EU hen dus de toegang tot fondsen voor ontwikkelingshulp ontzeggen.⁵¹ De bedoeling is dat deze migratiepacten zich zullen uitbreiden naar andere Afrikaanse landen, uit de Maghrebregio en de Mashrekstreek, en naar Aziatische staten.

“DE EU WERKT STEEDS VAKER SAMEN MET AUTORITAIRE REGIMES OM TE VOORKOMEN DAT MENSEN NAAR EUROPA VERTREKKEN”

De EU werkt steeds vaker samen met autoritaire regimes om te voorkomen dat migranten vertrekken naar de EU. In mei 2016 lekten via het Duitse blad Der Spiegel EU-plannen uit om samen te werken met het Soedan van Omar al-Bashir, terwijl het Internationaal Strafhof hem zoekt voor genocide en oorlogsmisdaden. Europa beloofde Soedan camera's, scanners en computers om migranten tegen te houden en te registreren. De EU ondersteunt ook de Libische grens- en kustwacht, hoewel erg veel migranten in dat land zware mensenrechtenschendingen moeten ondergaan. Een VN-rapport van december 2016 bevestigt dat migranten in Libië het slachtoffer

⁵¹ Europese Commissie, Communication on establishing a new Partnership Framework with third countries under the European Agenda on Migration, juni 2016, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/communication_external_aspects_eam_towards_new_migration_pact_en.pdf

zijn van moord, willekeurige arrestaties, marteling, verkrachting, seksueel geweld en dwangarbeid.⁵² De Duitse ambassadeur in de regio sprak van omstandigheden die erger zijn dan in de concentratiekampen. Eind 2016 rapporteerde de ngo Sea Watch, die reddingsmissies uitvoert op de Middellandse Zee, dat de Libische kustwacht een migrantenboot aanviel met minstens vier dodelijke slachtoffers tot gevolg. In plaats van de onderdrukten bij te staan, geeft Europa geld aan onderdrukkers om mensen op de vlucht bij ons weg te houden.

4.2.3 ONTWIKKELINGSHULP ONDER DRUK

De migratieparadox

“If the idea is that we should do more development to reduce migration, we are on the wrong footing.”⁵³ François Crépeau, speciale VN-Gezant voor de mensenrechten van migranten, juni 2015.

Aangezien mensen vooral van arme naar rijkere regio's migreren en een gebrek aan lokale perspectieven een belangrijke migratieoorzaak is, wordt vaak naar ontwikkelings-samenwerking gekeken om van de strijd tegen migratie een succes te maken. Dit uitgangspunt is problematisch. In de eerste plaats zijn migratiepatronen uiterst complex. Naast economische spelen ook culturele elementen en verwachtingen over een toekomstig leven een belangrijke rol. Bovendien berust deze politiek op een fundamenteel onjuiste kijk op de link tussen ontwikkeling en migratie.

⁵² VN, “Detained and dehumanised” Report on human rights abuses against migrants in Libya, December 2016. http://www.ohchr.org/Documents/Countries/LY/DetainedAndDehumanised_en.pdf

⁵³ Euractiv, Gotev G., UN official: More development doesn't mean less immigration, 18 juni 2015, <http://www.euractiv.com/section/development-policy/news/un-official-more-development-doesn-t-mean-less-immigration/>

Ontwikkeling stuurt migratie en zorgt er in eerste instantie voor dat ze toeneemt. Dit is de migratieparadox: hoe meer je investeert in basiscondities die op lange termijn tot minder migratie leiden, hoe meer migratie je mogelijk maakt op korte termijn. Grafisch wordt dit voorgesteld met de migratiebult.

“ONTWIKKELING DOET MIGRATIE IN EERSTE INSTANTIE TOENEMEN”

Ontwikkeling stimuleert migratie zowel op micro- als op macroniveau. De emigratiecijfers dalen niet wanneer arme landen rijker worden, tot hun inkomen per capita zo hoog is dat het zich situeert in de bovenste categorie van middeninkomenslanden. Dat proces kan enkele decennia duren. Belangrijke emigratielanden als Mexico, Turkije, Egypte, Marokko of de Filipijnen zijn bijvoorbeeld allemaal middeninkomenslanden.

Onderzoek op microniveau geeft dan weer aan dat de armste gezinnen minder vaak migreren. Wegtrekken brengt risico's met zich mee en vraagt financiële middelen, kennis en contacten. Een langzame verbetering van de levensomstandigheden in het Zuiden, gepaard met een sterke bevolkingstoename, veroorzaakt dus onvermijdelijk een geleidelijke toename in de zuid-noordmigratie. Onderzoekers pleiten voor een beleid dat migratie erkent als een integraal deel van bredere ontwikkelingsprocessen, eerder dan een probleem dat opgelost moet worden.⁵⁴

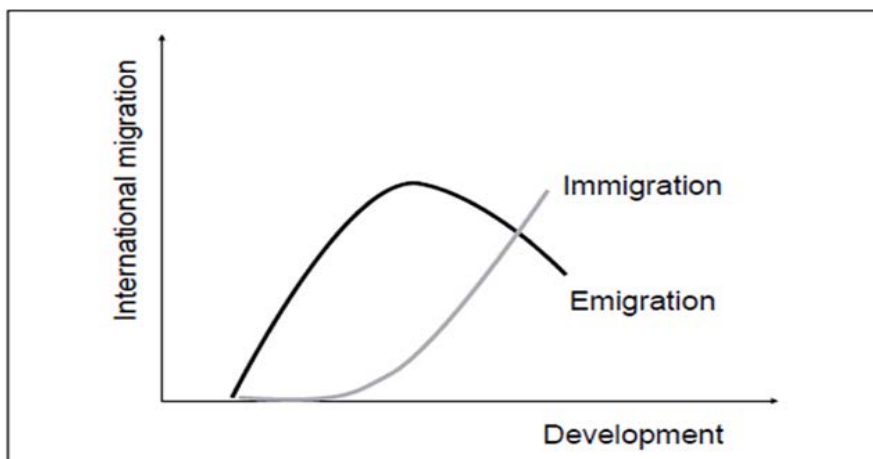
ONTWIKKELINGS-SAMENWERKING MOET ONTWIKKELING NASTREVEN

Een ontwikkelingsbeleid dat de strijd tegen migratie vooropstelt ('stay at home development') kan volgens onderzoekers niet

⁵⁴ De Haas H., Migration transitions: a theoretical and empirical inquiry into the developmental drivers of international migration, 2010, <http://www.heindehaas.com/Publications/Hein%20de%20Haas%20-%20Migration%20transitions%20-%20WP%202024.pdf>

efficiënt zijn. Bovendien druist het in tegen een aantal fundamentele principes van ontwikkelingssamenwerking. Als bestemmingslanden geld voor ontwikkelingshulp aanwenden in hun eigen voordeel, komt dat de ontwikkelingslanden niet ten goede. Het leidt tot hulp die onvoldoende afgestemd is op de noden van de bevolking in het Zuiden. Ontwikkeling vraagt duurzame, voorspelbare en structurele investeringen op lange termijn. Desondanks blijkt het beleid van de EU en haar lidstaten zich steeds meer te inspireren op de mythe dat ze de migratie op korte termijn kunnen verminderen door te investeren in de ontwikkeling van de herkomstlanden. Europese Instrumenten zoals het Emergency Trust Fund for Africa (zie zoom 2) die op korte termijn minder migratie beogen, hebben niet alleen weinig slaagkans, maar bedreigen bovendien de doelstellingen van ontwikkelingssamenwerking.

Humanitaire hulp en ontwikkelingssamenwerking moeten in de eerste plaats gedreven worden door solidariteit, in plaats van door eigenbelang. Het aanpakken van de grondoorzaken van gedwongen migratie en de internationale ongelijkheid maakt van migratie een keuze en minder een noodzaak. De oplossing ligt niet in het bestrijden van het fenomeen migratie an sich, maar in het bestrijden van de ongelijkheid en de andere voornaamste oorzaken.

Source: De Haas (2009).

Figure 1 – Relationship between international migration and development.

ZOOM 2

HET EU EMERGENCY TRUST FUND FOR AFRICA

Eind 2015 kondigde de Europese Commissie een nieuw fonds aan dat de stabiliteit van landen in de Sahelregio, de Hoorn van Afrika en Noord-Afrika moet bevorderen en de grondoorzaken van irreguliere migratie moet aanpakken: het Emergency Trust Fund for Africa (Trust Fund).

Alle extra middelen voor de uitdagingen waarmee deze landen kampen op het vlak van extreme armoede, voedselonzekerheid, gezondheidszorg, milieuproblemen, institutionele zwaktes, enzovoort, zijn natuurlijk welkom. Jammer genoeg kwam deze steekvlam van solidariteit er pas op het moment dat Europa zelf met toenemende vluchtelingenaantallen geconfronteerd werd. Dit terwijl de situatie in de regio al vele jaren dramatisch is. Het Trust Fund kwam tot stand in een Europese paniecreactie. Bij de civiele maatschappij bestond dan ook de vrees dat die paniek een zware stempel zou drukken op de projecten die uitgevoerd zouden worden binnen het fonds. Een Europese agenda met focus op weinig realistische kortetermijndoelstellingen dreigde de bovenhand te nemen.

Een jaar later blijkt dat dit inderdaad gebeurd is. Ten eerste werden nauwelijks nieuwe middelen voorzien voor het fonds. België is een van de weinige lidstaten die er een aanzienlijk bedrag (10 miljoen euro) in investeerden. Meer dan 90% van de middelen komt uit bestaande Europese ontwikkelingsbudgetten. Ten tweede gebruikt Europa het fonds voor restrictieve migratiemanagementprojecten, zoals grenscontroles en ontrading. Geld dat oorspronkelijk bedoeld was voor ontwikkeling wordt dus volop geheroriënteerd naar migratiebestrijding. Dat is een verontroostende evolutie die ingaat tegen alle ontwikkelingsdoelstellingen. Ten derde zijn lokale partners in het Zuiden nauwelijks betrokken bij de projecten. Onder andere in Afrika leeft onvrede over de kortzichtige Europese aanpak, die geen rekening houden met de complexiteit van migratie en haar uitdagingen én kansen. Tot slot vloeit het grootste deel van de fondsen terug naar Europese implementerende organisaties en blijven Afrikaanse organisaties aan de zijlijn staan.

4.3 Aan de grenzen van Europa

4.3.1 GRENSBEWAKING

Calais, Ceuta, Melilla, Idomeni, Lampedusa of Chios zijn symbolisch geworden voor de chaos en het geweld die heersen aan de grenzen met de EU. Talloze personen en families, uitgeput en hulpeloos, zitten er maanden en soms jaren vast.

De Europese veiligheidsindustrie draait op volle toeren. Volgens Overseas Development Institute (ODI)⁵⁵ heeft de EU sinds 2014 minstens 17 miljard euro uitgegeven om de veiligheid aan haar grenzen te verhogen. Sinds de val van de Berlijnse muur in 1989 bouwden Europese landen meer dan 1.200 km antimigratiehekken voor meer dan 500 miljoen euro. De grenscontroles worden gemilitariseerd en efficiënter gemaakt met de nieuwste technologische snufjes: thermische sensoren, infraroodcamera's en -detectoren... Veiligheidsmultinationals, die samenwerken met Frontex, doen gouden zaken. De prominente rol die een aantal van deze firma's speelt in een aantal EU-beleidswerkgroepen doet vragen rijzen over het ontstaan van een nieuwe 'grenzenindustrie' waar weinig transparantie rond bestaat.

⁵⁵ <http://www.publicfinanceinternational.org/news/2016/09/eu-spending-extra-border-controls-least-eu17bn>

€ 17 MILJARD

OF MEER HEEFT DE EU SINDS 2014 UITGEGEVEN OM DE VEILIGHEID AAN HAAR GRENZEN TE VERHOGEN

Een onmiddellijk gevolg van dit restrictieve onthaalbeleid is dat mensen vast komen te zitten aan de grenzen. Dat leidt dan weer tot toegenomen spanningen, geweld en repressieve reacties van de overheidsinstanties. Zelfs nog voordat de hotspotaanpak in 2015 werd ingevoerd, wees het Europese

Dublinreglement (zie zoom 4) al op zijn tekortkomingen en op de noodzaak om die aanpak te hervormen. Zo zouden de twee belangrijkste geografische toegangspoorten van de EU, namelijk Italië en Griekenland, niet alleen moeten opdraaien voor het onthaal van de migranten die Europa willen binnenreizen.

ZOOM 3

FRONTEX

Frontex is het Europese agentschap dat instaat voor het beheer van de operationele samenwerking aan de buitengrenzen van de Europese Unie. Zijn officiële mandaat bevat de bewaking van de Europese grenzen om onder andere irreguliere migratie tegen te gaan. Sinds zijn oprichting in 2004 heeft Frontex steeds meer macht en middelen gekregen. In 2016 ontving het een budget van 176 miljoen euro. In 2015 heeft de EU een nieuw mandaat ingesteld voor Frontex, genaamd 'Europees grens- en kustwachtagentschap'. Het agentschap met deze nieuwe naam zag het daglicht in de herfst van 2016. In werkelijkheid was het een verlenging van Frontex, maar dan wel met sterk uitgebreide macht en middelen. Onder zijn nieuwe mandaat mag het bijvoorbeeld meer verbindingsofficieren in derde landen inzetten en collectieve uitzettingsvluchten organiseren. Helemaal in lijn met de voornaamste doelstellingen van de EU, nl. het vertrek van migranten naar Europa beperken en meer gecontroleerde personen zonder wettig verblijf uit Europa laten terugkeren.

In de lente van 2015 deed de term 'hotspot' zijn intrede in de officiële communicatie. De hotspotsaanpak⁵⁷ verplicht de Italiaanse en Griekse overheden om de mensen die toekomen in te delen in categorieën en de weinigen die in aanmerking komen voor 'hervestiging' eruit te selecteren. Ze kunnen daarbij rekenen op de steun van Europese agentschappen. Het laatste rapport van Amnesty International over deze hotspots klaagt aan dat de identificatie van de migranten gepaard gaat met geweld (gewelddadig afgedwongen afname van vingerafdrukken).⁵⁸

4.3.2 EUROPESE RELOCATIE

Nadat de migranten in de Griekse en Italiaanse hotspots geïdentificeerd zijn als personen met een verhoogde kans op internationale bescherming (statuut van

"IN 2017 HAD BELGIË SLECHTS 492 VAN DE 3.812 TE HERVESTIGEN MENSEN ONTVANGEN"

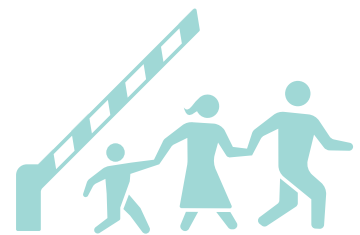
vluchteling of subsidiaire bescherming), worden ze verspreid over de verschillende Europese lidstaten. Dat heet relocatie. In september 2015 hebben 23 lidstaten zich geëngageerd om in een tijdspanne van twee jaar 160.000 potentiële vluchtelingen op te vangen – een belachelijk aantal gezien de hoeveelheid personen die op dat moment al aanwezig waren in Griekenland en Italië. Het aantal op te vangen migranten werd voor ieder gastland bepaald aan de hand van enkele criteria: aantal inwoners, bnp, aantal reeds opgevangen vluchtelingen, werkloosheidscijfer, enzovoort. Welke

⁵⁷ Dit deel is grotendeels gebaseerd op Note 4 van Migreurop, http://www.migreurop.org/IMG/pdf/note_fr_181016.pdf

⁵⁸ <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2016/11/hotspot-italy/>

bestemming de migranten zelf verkozen werd niet in rekening genomen. In april 2017 waren slechts 15.000 mensen overgebracht naar de verschillende lidstaten. Ook België is geen goede leerling. Van de 3.812 te hervestigen mensen waren er op dat moment slechts 492 in België aangekomen.

Migranten moeten verplicht langs een hotspot gaan als ze een kans willen maken op hervestiging in een gastland. Deze kans is echter zeer klein. Ten eerste komen slechts enkele nationaliteiten in aanmerking: vooral Syriërs en Eritreeërs. Alleen zij bereiken een gemiddelde erkenningsgraad van boven de 75%, voldoende om in aanmerking te komen voor de relocatie. Ten tweede worden staten nauwelijks onder druk gezet om hun engagementen na te komen. Tot slot verloopt de selectie op basis van ingewikkelde en bureaucratische procedures. De overgrote meerderheid van de migranten wordt dus niet geselecteerd voor relocatie. Zij worden uitgewezen of komen vast te zitten in Griekenland of Italië.

"VOORAL SYRIËRS EN ERITREEËRS KOMEN IN AANMERKING VOOR RELOCATIE. DE MEESTE ANDERE NATIONALITEITEN WORDEN VAAK UITGEWEZEN"

ZOOM 4

DUBLINREGLEMENT⁵⁶

Het Dublinreglement is de Europese regelgeving die voorziet dat één enkele lidstaat instaat voor de behandeling van een asielaanvraag. In overeenstemming hiermee wordt het land waarlangs de migrant de EU is binnengekomen beschouwd als verantwoordelijk voor zijn asielaanvraag. Een persoon die bijvoorbeeld binnenkomt via Italië en vervolgens in België asiel aanvraagt, kan dus teruggestuurd worden naar Italië om zijn aanvraag daar te laten behandelen.

⁵⁶ <https://www.cire.be/publications/analyses/ceci-n-est-pas-une-crise-des-migrants-cest-une-crise-d-humanite>

CASE 6

Hervestiging uit vluchtelingenkampen

- Caritas -

Conflicten in de regio van de Grote Meren hebben sinds 1998 naar schatting 5,4 miljoen doden veroorzaakt. Tienduizenden kinderen werden als soldaat ingelijfd. Tienduizenden vrouwen werden door strijders verkracht. Deze crisis is de dodelijkste en meest gewelddadige sinds de Tweede Wereldoorlog. Bovendien is de Grote Afrikaanse Oorlog, zoals hij de geschiedenis in zal gaan, nog niet voorbij. Meer dan 10 miljoen mensen zijn in de regio op de vlucht. Honderdduizenden van hen worden opgevangen in kampen die na al die jaren vaak permanente vluchtelingenkampen zijn.

Joseph vluchtte in 2004 samen met zijn gezin van Congo naar Burundi. Ze trokken van kamp naar kamp. Zo'n kampen zouden veiligheid moeten bieden, maar dat is niet altijd gewaarborgd. Het is niet uitzonderlijk dat Congolese of Burundese milities raids uitvoeren op de vluchtelingenkampen. Bij een van die raids verloor Joseph meerdere familieleden, waaronder zijn broer, en raakte hij zelf ook gewond. Maar hij herstelde, ontfermt zich over zijn resterende broers en kinderen en nam hen samen met de rest van de familie mee naar een nieuw kamp. Daar werden ze opgevangen en twee jaar later ook officieel erkend als vluchteling. Ze leken eindelijk rust gevonden te hebben.

Maar vluchtelingenkampen zijn allesbehalve plekken waar mensen het gemakkelijk hebben. In de quasi permanente kampen zijn dan wel voorzieningen als scholen en basisgezondheidscentra, voor vluchtelingen die specifieke medische of psychische zorg nodig hebben is het aanbod onvoldoende. Voor Joseph, bijvoorbeeld. Maar ook voor een kind van hem dat op jonge leeftijd getroffen werd door een virale infectie en sindsdien met een mentale en motorische beperking door het leven gaat. En voor Josephs neefjes, die net als de rest van de familie getuige waren van de brutale moord op hun vader en andere familieleden en daarbij ook zelf verwond raakten.

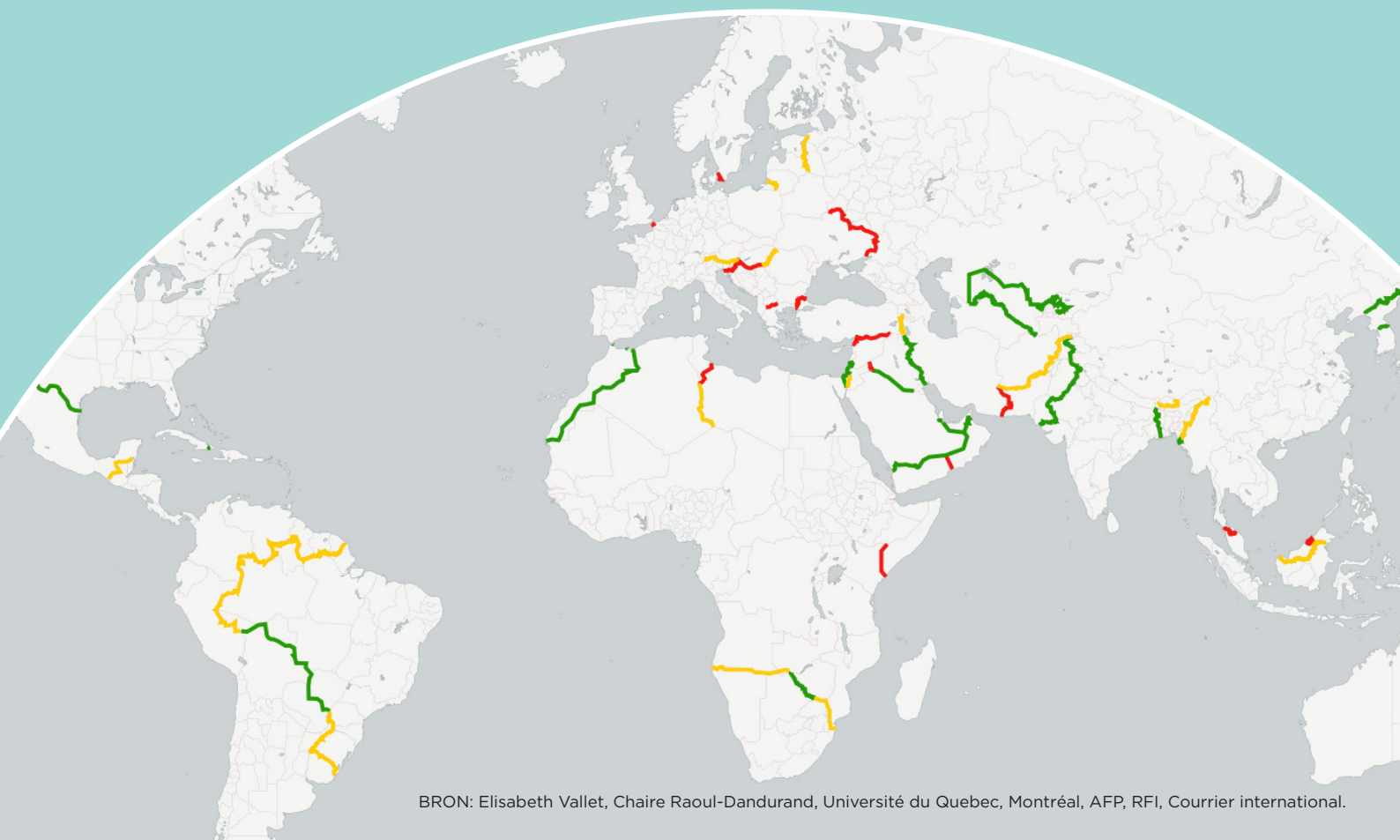
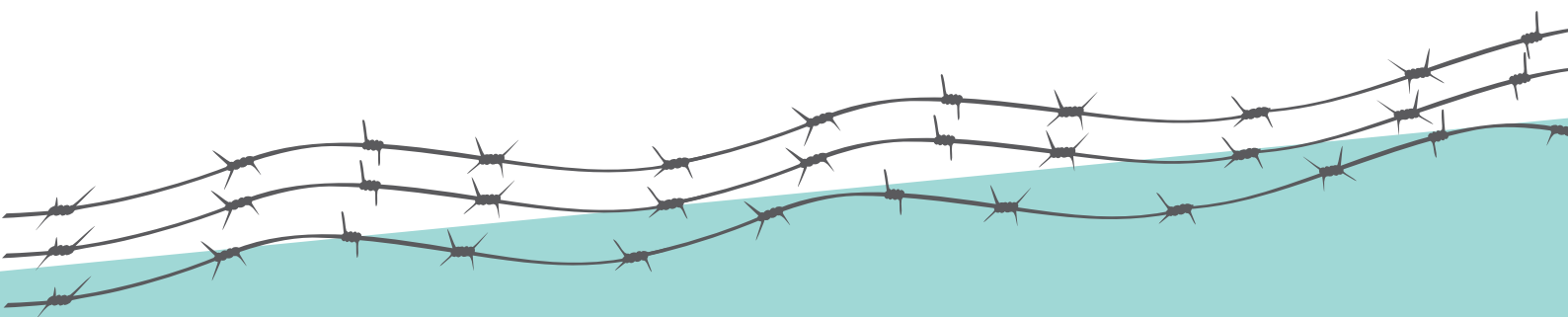
Sinds de Tweede Wereldoorlog onderneemt het VN-Vluchtelingenagentschap (UNHCR) samen met enkele VN-lidstaten stappen om specifieke groepen vluchtelingen uit dergelijke kampen te ontzetten en over te brengen naar een nieuw, 'derde' land. België engageerde zich hiervoor en hervestigde sinds de jaren vijftig ongeveer tienduizend personen. Het hervestigingsprogramma loopt ook vandaag nog. Op kleinere schaal, maar met meer aandacht voor mensen met een extra kwetsbaar profiel. Zoals Joseph en zijn familie. In 2014 werden zij door UNHCR voorgedragen om hervestigd te worden. Na een weigering van enkele andere landen - het programma verplicht niemand vluchtelingen op te nemen - ging ons land akkoord om Joseph én zijn familie op te nemen. Dit gebeurde in 2015.

Putje winter landden ze op Zaventem. In overeenstemming met de procedure werden ze opgevangen in een collectief centrum om alle nodige administratie af te handelen en hun verblijf in hun nieuwe omgeving voor te bereiden. Dit vormt een wezenlijk onderdeel van het hervestigingsprogramma, want dat stopt niet aan de luchthaven. Hervestigde personen worden geconfronteerd met een hele hoop uitdagingen. Een nieuwe taal, een nieuwe cultuur, een nieuw schoolsysteem, nieuwe medische zorg, nieuwe verwachtingen. Alledaagse handelingen moeten aangeleerd worden. Een ngo als Caritas International helpt hen daarbij. Want in België je plaats vinden en je thuis voelen na een langdurig verblijf in een vluchtelingenkamp is allesbehalve vanzelfsprekend.

Het is vandaag twaalf jaar geleden dat Joseph Oost-Congo ontvluchtte. Hij woont nu met zijn vrouw in een Waals dorp, zijn oudste dochter woont met haar man en kinderen in een Vlaams dorp. België roept veel vragen op, zorgt voor twijfels, stelt alle zekerheden in vraag, maar biedt ook kansen. Kansen die Joseph en zijn familie met beide handen grijpen.

1200 KM

ANTIMIGRATIEHEKKEN WERDEN IN EUROPA GEPLAATST SINDS DE VAL VAN
DE BERLIJNSE MUUR EN DIT VOOR VOOR MEER DAN 500 MILJOEN EURO

4.4 In België

In België komen de rechten van migranten steeds meer onder druk te staan. Dat is duidelijk het geval in het kader van de gedwongen terugkeer. Ook de toegang tot sociale grondrechten van mensen in precare verblijfssituaties wordt moeilijker.

4.4.1 TERUGKEER EN GESLOTEN CENTRA

Elk jaar zet België enkele duizenden mensen het land uit. Deze uitzettingen maken deel uit van een gedwongenterugkeerbeleid met een groot gebrek aan transparantie. In 2016 kon de krant De Standaard na jaren procederen enkele honderden inspectieverslagen van repatriëringen inkijken. Daardoor kwamen een aantal erg zorgwekkende praktijken aan het licht, zoals het meesturen van minderjarigen op beveiligde vluchten (special flights) die ingezet worden om zware criminelen te verwijderen.⁶¹

Personen die gedwongen terugkeren moeten in gesloten centra verblijven in afwachting van hun uitzetting. En België en de meeste andere Europese landen, en zelfs in Afrika, nemen het aantal en de verscheidenheid van de soorten opsluiting toe. De omstandigheden in die centra schaden bovendien de basisrechten van de migranten en hun kinderen. In een brief gericht aan staatssecretaris voor Asiel en Migratie Theo Francken waarschuwde Europees mensenrechtencommissaris Muižnieks voor de herinvoering van de praktijk waarbij migrantengezinnen met kinderen opgesloten worden. Hij vindt dat de ingebruikname van gesloten eenheden voor gezinnen

dichtbij de luchthaven van Brussel strijdig is met het belang van het kind en dat dit laatste primeert. 62 Een onderzoek van onder andere Vluchtelingenwerk Vlaanderen en Caritas International van december 2016 brengt de achteruitgang van het respect voor de mensenrechten in de gesloten centra duidelijk in kaart.⁶³

VRIJWILLIGE TERUGKEER

Om zoveel mogelijk personen van het Belgische grondgebied te verwijderen, probeert de overheid ook mensen te overtuigen om vrijwillig terug te keren. Het vrijwilligeterugkeerprogramma biedt begeleiding en ondersteuning aan asielzoekers, uitgeprocedeerde asielzoekers en migranten zonder wettig verblijf die uit vrije wil beslissen om terug te keren naar hun herkomstland. De terugkeerder kan, afhankelijk van zijn statuut, re-integratiesteun krijgen in zijn land van herkomst (zie case 7).

“DE VRIJE WIL OM TERUG TE KEREN STAAT STEEDS MEER ONDER DRUK”

Het is fundamenteel dat de keuze om terug te keren vrijwillig genomen wordt. De bevoegde instanties mogen niemand proberen te overtuigen om terug te keren, maar moeten onafhankelijke informatie verschaffen over de mogelijkheden en perspectieven in

⁶² http://www.coe.int/en/web/commissioner/view/-/asset_publisher/ugj3i6qSEkhZ/content/belgium-urged-not-to-resume-detention-of-migrant-children-and-to-expand-alternatives-to-immigration-detention-for-families-with-children?_101_INSTANCE_ugj3i6qSEkhZ_languageId=fr_FR

⁶³ Caritas, Gesloten centra voor vreemdelingen in België. Een stand van zaken, december 2016, <http://www.caritasinternational.be/wp-content/uploads/2017/01/etat-des-lieux-des-centres-fermes-2016.pdf?x28370>

het land van herkomst en in België. Die vrije wil kwam de laatste jaren echter meer en meer onder druk te staan. Staatssecretaris voor Asiel en Migratie Theo Francken nam verschillende maatregelen om de vrijwillige terugkeer aan te moedigen. Zo verstuurde hij in oktober 2015 een brief naar de Iraakse asielzoekers in de open centra om hen ervan te overtuigen dat ze vrijwillig konden terugkeren omdat de veiligheidssituatie in Bagdad veranderd was. Hij wees erop dat ze “geen echt risico meer liepen als ze terugkeerden”. Later benadrukte hij in een andere reeks brieven aan asielzoekers dat het Belgische asielsysteem overbelast was en een beslissing erg lang op zich kon laten wachten. Nergens werd vermeld dat wie recht had op asiel, dat asiel ook zou krijgen. In maart 2016 diende het Federaal Migratiecentrum Myria bij de Europese Commissie klacht in op basis van deze brieven. Het beschuldigde de regering ervan dat ze haar Europese verplichtingen tegenover asielzoekers niet nakwam en onvolledige en eenzijdige informatie verschaftte.⁶⁴ Het was de eerste keer dat het centrum zo’n stap zette.

⁶⁴ Myria, België respecteert recht op informatie van asielzoekers niet ten volle, maart 2016, <http://www.myria.be/files/Persbericht-080316-Myria.pdf>

⁶¹ De Standaard, Exit België, januari 2017, <http://www.standaard.be/exitbelgie>

ZOOM 5

BELGIË MAAKT INTERNATIONALE HERVESTIGINGS-ENGAGEMENTEN NIET WAAR

Terwijl de Europese Unie en haar lidstaten hun grenzen meer en meer afsluiten, is het voor vluchtelingen zo goed als onmogelijk om hun recht op bescherming af te dwingen. Bij gebrek aan veilige routes naar Europa moeten zij vaak een helse tocht ondernemen om er gebruik van te kunnen maken.

Ook België scoort slecht in zijn beleid voor veilige en legale toegangswegen voor mensen op de vlucht. Hervestiging, waarbij vluchtelingen worden geselecteerd en overgebracht naar een veilig land, is een van de weinige legale instrumenten voor mensen op de vlucht om een levensgevaarlijke reis te vermijden. België engageerde zich in 2015 en 2016 om telkens 550 vluchtelingen uit conflictgebieden naar hier te laten komen. In 2015 kwamen er slechts 276 effectief over. In 2016 waren het er 452. Voor 2017 kondigde de regering aan dat ze het programma voort zou zetten "aan een tempo dat de administraties kunnen bolwerken."⁵⁹ Volgens de 'fair share'-analyse van Oxfam International zou België, op basis van zijn economisch gewicht, echter minstens 4.771 Syrische vluchtelingen moeten hervestigen.⁶⁰

⁵⁹ Kamer van Volksvertegenwoordigers, Algemene Beleidsnota Asiel en Migratie, oktober 2016, <http://www.dekamer.be/doc/FLWB/pdf/54/2111/54K2111017.pdf>

⁶⁰ Oxfam, Syria Crisis Fair Share Analysis 2016. <https://www.oxfam.org/en/research/syria-crisis-fair-share-analysis-2016>

CASE 7

Terug naar Senegal - Caritas -

Cherif kwam in 2012 als jonge dertiger naar België om te studeren. Als Senegalees had hij daar een studentenvisum voor nodig. Dat kreeg hij op basis van een verklaring van financiële steun nodig, ondertekend door iemand die borg voor hem kon staan. Maar bij aankomst bleek die persoon toch niet de beloofde financiële zekerheid te kunnen bieden. Tijdens zijn eerste jaar in België zag hij zich daarom genoodzaakt zijn studies te combineren met werk in de horeca.

IRREGULIER VERBLIJF

Na één jaar studeren verliep Cherifs verblijfsvergunning. Hij slaagde niet in zijn studie, wat meteen betekende dat hij die niet kon verderzetten en dus niet langer legaal in België kon blijven. Hij verzeilde in de clandestiniteit. Studeren kon niet meer. Legaal werken evenmin. Hij knoopte de eindjes aan elkaar met het geld dat hij gespaard had tijdens zijn eerste jaar hier én door hier en daar bij te klussen. Gedurende een tweetal jaren lukte dat goed. Daarna begon de onzekerheid aan hem te knagen.

DAN TOCH TERUGKEREN?

Tijdens Cherifs derde jaar in België overwoog hij terug te keren naar Senegal. Dat was minder vanzelfsprekend dan het klinkt. Zijn familie thuis had grote verwachtingen. Iemand die naar Europa trekt, hoort immers niet met lege handen terug te gaan. Maar Cherif had niets. Hij klopte aan bij Caritas International, dat migranten begeleidt bij hun vrijwillige terugkeer, zowel vóór het vertrek als na de aankomst in hun land. Dat kan enkel in nauwe samenwerking met lokale partners in de landen van herkomst. Een re-integratieprogramma biedt daarbij de nodige ondersteuning, zowel sociaal, financieel, als administratief.

JUISTE ONDERSTEUNING

De Belgische overheid biedt financiële steun aan terugkeerders. Die is echter klein en staat niet altijd in verhouding tot hun plannen, waardoor ze die vaak moeten bijstellen. Maar met de juiste omkadering blijkt de steun voor de meesten wel een handig duwtje in de rug. Ook voor Cherif. Hij wilde ijsjes verkopen in de stad Thiès. Hij vond Belgen om hem te helpen bij zijn plan, hakte de knoop door en vertrok. Hij betrok een kamer in een achterbuurt van Thiès. De huisgemaakte ijsjes sloegen aan, maar zijn project was niet direct rendabel.

EXTRA FINANCIËLE MIDDELEN

Sinds 2016 biedt België een projecten aan die specifiek gericht zijn op welbepaalde landen. Senegal en Kameroen, bijvoorbeeld, zien veel jongeren vertrekken, maar sommige keren ook terug. De re-integratiesteun moet de terugkeer naar deze landen duurzamer maken. Hij is bedoeld voor mensen die erg gemotiveerd lijken én nood hebben aan bijkomende steun om hun plannen te ontwikkelen. Cherif maakte er gebruik van en vroeg een extra budget aan. Dat werd hem ook toegekend. Met de extra middelen kon hij zijn zaak verhuizen naar een plek met meer doorgangsverkeer, en zag hij zijn omzet stijgen.

HOGЕ VERWACHTINGEN

Cherif is ondertussen meer dan een jaar terug in Senegal. Zijn familie is nog steeds ontgoocheld. Hij geeft zelf aan dat hij dit aspect van zijn terugkeer onderschat had. Zowel hij als zijn familieleden schamen zich, twijfelen en hebben onvervulde verwachtingen. Het eerste jaar na zijn terugkeer was moeilijk, zowel financieel, persoonlijk als sociaal. De begeleiding was cruciaal voor zijn slaagkansen, en daar heeft Caritas Dakar over gewaakt. Cherifs motivatie is nog steeds groot. Om zijn bedrijfje duurzaam te maken én om een nieuwe plaats te vinden in Senegal.

4.4.2 GRONDRECHTEN IN HET GEDRANG

Grondrechten vormen de fundamenten voor een menswaardig bestaan. Ze verzekeren een persoon van een aanvaardbare levensstandaard. Er zijn klassieke grondrechten, die de vrijheden van burgers bepalen, zoals vrijheid van meningsuiting en godsdienstvrijheid. De overheid moet deze vrijheden garanderen. Daarnaast zijn er sociale grondrechten. Dit zijn de zorgplichten van overheden ten opzichte van hun burgers. Ze zijn in de Belgische Grondwet opgenomen. De Vlaamse regering hanteert in haar Vlaams Actieplan Armoedebestrijding tien sociale grondrechten die van de Grondwet afgeleid zijn: recht op participatie, recht op maatschappelijke dienstverlening, recht op inkomen, recht op gezin, recht op vrijetijdsbesteding, recht op onderwijs en vorming, recht op werk, recht op wonen, recht op gezondheid en welzijn, recht op rechtsbijstand.⁶⁵

AFBOUW VAN SOCIALE GRONDRECHTEN

Sociale grondrechten streven meer gelijkheid tussen mensen na en garanderen waardige levensomstandigheden voor iedereen. Migranten hebben op dit vlak dezelfde garanties als om het even welke andere burger. Toch merken we dat er de afgelopen jaren ten aanzien van migranten steeds meer maatregelen worden genomen om sociale grondrechten niet automatisch toe te kennen. Ze moeten die rechten zelf opbouwen, of er hangen voorwaarden aan vast. Het Vlaams Parlement schafte in 2011 het recht op onderwijs voor volwassenen

⁶⁵ Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019, http://www4.wvg.vlaanderen.be/wvg/ar-moede/vlaamsactieplan/Documents/20150702_on-terp-tekst%20VAPA%20-%20DEFINITIEF%20-%20BIS.pdf

zonder wettig verblijf af. Aan het recht op een sociale woning wordt een taalvereiste gekoppeld. Sommige OCMW's wijzen dossiers van dringende medische hulp voor mensen zonder wettig verblijf af. Een zorgwekkende evolutie die het de meest kwetsbare groepen moeilijker maakt om hun grondrechten via juridische weg af te dwingen. De gelijke toegang tot juridische bijstand vormt nochtans de basis van de rechtstaat.

“DE AFGELOPEN JAREN WORDEN STEEDS MEER MAATREGELEN GENOMEN OM DE GRONDRECHTEN VAN MIGRANTEN NIET AUTOMATISCH TOE TE KENNEN”

Bepaalde groepen migranten zijn nauwelijks beschermd door sociale grondrechten, waardoor ze in mensonwaardige levensomstandigheden verzeild geraken. Ze vinden geen onderdak, krijgen onvoldoende medische verzorging, kunnen niet in hun eigen levensonderhoud voorzien, kunnen zich niet bijscholen, geraken sociaal geïsoleerd en gaan gebukt onder stress. Het Federaal Migratiecentrum bevestigt dit alles in zijn jaarverslag van 2013. Het stelde vast dat de toename van beperkende maatregelen de kern van de grondrechten van bepaalde doelgroepen raakt.⁶⁶

DE RECHTEN VAN WERKNEMERS

Arbeidsmigranten in zijn kwetsbaar voor misbruik door hun werkgevers.

⁶⁶ Federaal Migratiecentrum, Jaarverslag 2013. Uitdaging onder de loop: de afbouw van sociale rechten voor vreemdelingen

Werknemers zonder wettig verblijf zijn zonder meer het kwetsbaarst. Ze werken vaak in de informele economie, voor weinig scrupuleuze werkgevers die profiteren van hun precaire legale situatie. Hun lonen zijn erg laag en hun werkomstandigheden om van te huilen. Ze hebben geen toegang tot sociale zekerheid of gezondheidszorg. Hoewel zij wel degelijk over arbeidsrechten beschikken, blijken die in de praktijk erg moeilijk af te dwingen.

Maar ook zij die wel over een werkvergunning beschikken, zijn kwetsbaar, zeker als hun verblijfsvergunning eraan gelinkt is. Als deze mensen hun werk verliezen, moeten ze verplicht ons land verlaten. Slechts een gedeelte van het arbeidsrecht dat geldt voor Belgische werknemers, geldt ook voor hun gedetacheerde⁶⁷ collega's. Tenminste, in theorie. De praktijk is minder positief. De overheid, en met name de arbeidsinspectie, controleert niet efficiënt of het arbeidsrecht dat geldt voor gedetacheerde werknemers ook effectief wordt toegepast. Het zit nochtans al vol met uitzonderingen en afwijkingen allerhande.

“DE VELE UITZONDERINGEN OP DE SOCIALE WETGEVING CREËREN EEN GOEDKOOP EN NIET-AANGEGEVEN BESTAND VAN WERKKRACHTEN”

Datzelfde probleem is nog groter wat betreft de uitbetaling van sociale bijdragen. In principe worden

⁶⁷ Een werknemer wordt gedetacheerd wanneer hij door de werkgever naar het buitenland wordt gestuurd om er voor een bepaalde tijd te werken.

CASE 8

Arbeidsrechten onder druk in Qatar - ACV/CSC -

In Azië verplaatsen vele mensen zich naar verre oorden in de hoop dat ze een goede job vinden. Maar de gastlanden ontvangen hen soms allesbehalve gastvrij. Qatar ontvangt in zijn eentje verhoudingsgewijs het grootste aantal migranten ter wereld: 1,2 miljoen migranten op 1,7 miljoen inwoners. De arbeiders die er toekomen, zijn vooral afkomstig uit India (500.000), Nepal (350.000), Bangladesh en Sri Lanka voor de bouwsector en uit de Filipijnen (160.000) voor huishoudelijk werk.

In december 2010 werd beslist dat Qatar het wereldkampioenschap voetbal van 2022 mag organiseren. Bijgevolg ving het gigantische bouwwerken aan: twaalf stadions, een nieuwe luchthaven, openbaar vervoer, nieuwe wegen, hotels, winkelcentra en zelfs een brug naar Bahrein. De migranten moeten hieraan werken in erbarmelijke omstandigheden. De temperaturen op de bouwvelden reiken tot veertig graden en er zijn gewoon geen veiligheidsmaatregelen. De toegang tot basisgezondheidszorg is niet verzekerd en de maaltijden zijn Spartaans. En de arbeiders hokken samen in bouwvallige barakken, waarin ze gewetenloos opeengepakt worden.

De Nepalezen betalen deze van de pot gerukte levensomstandigheden het meest met hun leven. Ondanks de ondertekening van een bilateraal akkoord tussen Nepal en Qatar in 2005, zijn er nog steeds erg veel beperkingen op het fundamentele recht op vereniging en het recht om vakbonden op te richten.⁶⁸ De maatregelen die Qatar neemt om deze situatie te verbeteren zijn weinig efficiënt. Ze verminderen de dwangarbeid in dit deel van de wereld niet.

Zowel de Internationale Arbeidsorganisatie als de Verenigde Naties, de Speciale rapporteur voor de mensenrechten van migranten en verschillende organisaties uit het middenveld hebben er herhaaldelijk op gewezen dat de situatie in Qatar erg zorgwekkend is..

Verschillende multinationals zijn betrokken bij de bouwwerken in Qatar. Hun verantwoordelijkheid ligt vast. Zij moeten waardige werkomstandigheden bieden volgens internationale normen, zoals de VN-richtsnoeren inzake het bedrijfsleven en mensenrechten en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. De Europese landen hebben de verantwoordelijkheid om van hun ondernemingen te eisen dat ze bij hun activiteiten de mensenrechten respecteren.

⁶⁸ Amnesty International, The Ugly Side of the Beautiful Game: Exploitation of migrant workers on a Qatar 2022 World Cup site, maart 2016, https://amnestyfr.cdn.prismic.io/amnestyfr%2Fc1f9f340-6ce4-4c04-9bfb-555e15fa1a0e_mde2235482016english.pdf

die betaald in het land waarin het detacherende bedrijf ingeschreven is. In de praktijk worden ze vaak gewoon niet betaald, noch hier noch daar. Het gebeurt ook dat bedrijven in landen met hoge sociale bijdragen, zoals België, hun werknemers kunstmatig detacheren. Via schermvennootschappen stellen ze zogezegd gedetacheerde werknemers afkomstig uit bijvoorbeeld Portugal of Slowakije tewerk. Uiteraard zijn de werknemers de eerste slachtoffers van deze praktijken, die bijdragen tot ernstige schendingen van de sociale wetgeving, een bruuske ontregeling van de arbeidsmarkt, sociale fraude, een verzwakking van de sociale zekerheid en een vergroting van de sociale ongelijkheid.

Buitenlandse werknemers kunnen dus op veel verschillende manieren uitgebuit worden: erg lage lonen, slechte of ongezonde werkomstandigheden, veel te lange werkdagen, maar ook seksuele intimidatie en misbruik. Dit wordt nog verergerd doordat ze hun rechten vaak niet kunnen laten gelden of verhaal zoeken omdat ze geconfronteerd worden met meerdere sociale of culturele, maar wel legale hindernissen.

Er bestaat een economisch systeem gebaseerd op de uitbuiting van migranten. De vele uitzonderingen en inkrimpingen van hun rechten garanderen dat een goedkoop en niet-aangegeven bestand van werkkrachten regelmatig vernieuwd kan worden. Deze mensen zijn immers bereid om flexibel en in precare omstandigheden te werken. Respect voor de rechten van buitenlandse werknemers is dan ook een uitdaging voor de bestemmings- en transitlanden. Maar ook de ondernemingen die hen tewerkstellen zijn verantwoordelijk voor

de omstandigheden waarin buitenlandse werknemers wonen en werken.

DE DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELEN

De bescherming van de rechten van migranten kreeg een belangrijke plaats in de nieuwe Duurzame Ontwikkelingsdoelen of Sustainable Development Goals (SDGs) van de Verenigde Naties. De SDG-agenda erkent migratie als 'positieve kracht voor duurzame ontwikkeling'. De ondertekenende landen verbinden zich ermee om niemand in kou te laten staan. Het idee dat geen enkele doelstelling bereikt wordt als dit niet voor iedereen het geval is, zit sterk in de agenda vervat. Dit houdt in dat ook migranten - zowel in herkomstlanden, onderweg als

"MIGRANTEN MOETEN AANSPRAAK KUNNEN MAKEN OP ALLE RECHTEN EN KANSEN DIE DE SDGs TE BIEDEN HEBBEN"

in bestemmingslanden - aanspraak kunnen maken op het volledige pakket van rechten en kansen die de SDGs te bieden hebben, ongeacht de legale status waarin ze zich bevinden. Daarvoor worden een aantal specifieke targets naar voren geschoven, zoals de bescherming van de arbeidsrechten en een veilige arbeidsomgeving voor arbeidsmigrantinnen, met in het bijzonder vrouwen en mensen in kwetsbare arbeid. De implementatie van de SDG-agenda is in handen van de nationale overheden. Zij moeten alles in het werk stellen om de doelstellingen te behalen.

THE GLOBAL GOALS

For Sustainable Development

5

Naar een rechtvaardiger migratiebeleid

5.1 Migratierechtvaardigheid

Naast de analyse van het huidige migratiebeleid schuift de campagne ook een eigen toekomstvisie op migratie naar voor: migratierechtvaardigheid.

Migratierechtvaardigheid betekent een koerswijziging in het huidige enge en repressieve beleid naar een samenleving waarin migratie een keuze wordt en niet de noodzaak die ze vandaag voor te veel mensen is. Een rechtvaardig migratiebeleid voorziet in veilige routes zodat mensen hun leven niet moeten riskeren op weg naar een betere toekomst. Migratierechtvaardigheid biedt kansen aan mensen om een nieuw leven op te bouwen met gelijke toegang tot fundamentele rechten.

MIGRATIERECHTVAARDIGHEID VERTREKT VANUIT DE VOLGENDE PRINCIPES:

- Respect voor mensenrechten en het internationaal recht;
- Gelijkheid. Waarbij iedereen gelijke rechten heeft en de mogelijkheid om te migreren niet voorbehouden is voor één bepaalde groep van hoog opgeleiden uit enkele landen;
- Internationale solidariteit, zodat migratie geen noodzaak is, maar een strategie die mensen vrijwillig kunnen aanwenden om een betere toekomst uit te bouwen.

De campagne schuift vier politieke eisen naar voren, op weg naar een rechtvaardig migratiebeleid.

5.2 Politieke aanbevelingen

1. PAK DE STRUCTURELE OORZAKEN AAN, NIET DE SYMPTOMEN.

Om te vermijden dat mensen tegen hun wil hun thuis moeten verlaten, is er nood aan meer internationale solidariteit. In de eerste plaats betekent dat een sterke ontwikkelingshulp met meer middelen. Deze hulp moet worden aangewend in functie van duurzame ontwikkeling en niet om migratie an sich te bestrijden door te investeren in grenscontroles en -bewaking. Daarnaast moet het hele Belgische beleid in lijn zijn met de doelstellingen van duurzame ontwikkeling. Er is nood aan een rechtvaardig en democratisch fiscaal, handels- en investeringsbeleid. Ook een doortastend en rechtvaardig klimaatbeleid is nodig dat de CO2-uitstoot inperkt en ontwikkelingslanden in staat stelt om te gaan met de gevolgen van klimaatverandering met o.a. een billijke bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering.

Verder moet België investeren in stabiliteit, diplomatie en conflictpreventie, humanitaire hulp en heropbouw. Ten slotte moet het maatregelen nemen om de bijdragen van migranten aan hun herkomstlanden te versterken en geldtransfers van migranten naar ontwikkelingslanden te faciliteren.

2. ZORG VOOR VEILIGE MIGRATIEROUTES VOOR VLUCHTELINGEN EN ANDERE MIGRANTEN

De internationale verplichtingen over de bescherming van mensen op de vlucht, in de eerste plaats de Conventie van Genève moeten gerespecteerd worden. Mensen op de vlucht mogen in geen geval terug gestuurd worden naar onveilige landen. Daarnaast moet België dringend werk maken van een actief beleid voor legale toegang. Voor mensen op zoek naar bescherming is er nood aan een ruimer en duidelijk beleid inzake de toekenning humanitaire visa en het nakomen en – gezien de enorme noden – opschroeven van de Belgische engagementen inzake hervestiging. Daarnaast is er nood aan een ruimer beleid inzake arbeidsmigratie en de toekenning van studiebeurzen aan studenten uit ontwikkelingslanden en een snelle, soepele procedure gezinshereniging. Ten slotte moet België een antwoord bieden op de groeiende problematiek van klimaatonthemding en een progressieve rol spelen in de uitwerking van bijkomende juridische instrumenten op internationaal niveau.

3. BEHANDEL MIGRANTEN ALS VOLWAARDIGE BURGERS EENMAAL ZE HIER ZIJN

De overheid moet er met haar migratiebeleid voor zorgen dat nieuwkomers hun plaats vinden in België en dat hun verblijfssituatie stabiel is. Ze mag niet toestaan dat arbeidsmigratie leidt tot sociale dumping. Verder mag de overheid de toegang tot sociale grondrechten niet koppelen aan het administratieve statuut van een persoon, maar moet ze gelijkheid en waardigheid garanderen. Daarnaast moet ze racisme en discriminatie op

de arbeidsmarkt, de woningenmarkt en in het onderwijs aanpakken. Ten slotte moet ze optreden tegen de hoge armoedecijfers bij etnisch-culturele minderheden.

4. PRAAT OP EEN EERLIJKE EN CORRECTE MANIER OVER MIGRATIE

Een rechtvaardig migratiebeleid brengt een eerlijk, correct en verbindend discours over migratie met zich mee. Naast politici spelen de media, sociale organisaties en andere maatschappelijke actoren hierin een cruciale rol. Zij moeten accurate feiten en cijfers over migratie en haar bijdrage aan onze samenleving bekendmaken. Ze moeten vooroordelen ontkrachten en de bevolking attent maken op de positieve bijdragen van migranten en ook organisaties ondersteunen die daarop inzetten. Ze moeten begrip vragen voor de redenen waarom mensen migreren. Al te vaak spreken ze immers over 'gelukzoekers' en insinueren ze dat migranten naar België komen voor factoren als sociale zekerheid. Ze vergeten daarbij dat ook plaatselijke oorzaken aan de basis liggen van hun vertrek.

11.11.11 VECHT TEGEN ONRECHT EN
VOOR DUURZAME VERANDERING.

**WANT IEDEREEN
VERDIENT DEZELFDE
BASISRECHTEN.**

DOE MEE OP 11.BE EN

CAMPAGNEPARTNERS

